

11.1. Introducción

A previsión social ante situacións individuais e familiares de necesidade artículase mediante sistemas de protección social que amparan ós cidadáns e as súas familias ante continxencias como a estabilidade no emprego, a enfermidade, a incapacidade e a morte.

Os sistemas de protección social dos modernos estados constitúen tamén un enorme mecanismo económico-social que promove a evolución das sociedades e o equilibrio territorial, e orixina un importante efecto de redistribución das rendas que comporta un valor de solidariedade que é, sen dúbida, o aspecto máis característico desta, xa que coas súas realizacións vén a atender necesidades de contido individual e social impoñendo sacrificios ós mozos respecto dos vellos; ós sans respecto dos enfermos; ós ocupados respecto dos que se atopan en situación de desemprego; ós vivos respecto dos falecidos; ós que non teñen cargas familiares respecto dos que as teñen e ós de actividades económicas en auxe respecto dos sectores deprimidos.

No noso país podemos contempla-la protección social distinguindo dous grandes apartados: dunha parte, as pensións e prestacións do sistema de Seguridade Social vinculadas ó contrato de traballo ou ó desempeño dunha actividade por conta propia que constitúen a rama contributiva do sistema, e doutra, a cobertura asistencial que abrangue xunto coas pensións non contributivas da Seguridade Social e a Renda de Integración Social (RISGA), as derivadas da Lei de Integración Social do Minusválido (LISMI) e as prestacións a extinguir do Fondo de Asistencia Social (FAS).

Xunto a estas dúas vertentes haberá que engadir unha terceira conformada pola previsión complementaria, que como sinala a Constitución (artigo 41, último inciso) é libre e, polo tanto, non é obxecto de tratamento neste informe.

O modelo actual da Seguridade Social en España, que arrancando dos anos sesenta, perfecciónase e consolídase nos setenta, e que ten como expresión máis significativa a Constitución Española, en concreto o seu artigo 41 impón "ós poderes públicos o mantemento dun réxime público de Seguridade Social para tódolos cidadáns que garanta a asistencia e prestacións sociais ante situacións de necesidade, especialmente no caso de desemprego...", complementado coas imposicións a ditos poderes públicos das obrigas específicas de protección social á familia (artigo 39.1), así como ós fillos e ás nais (artigo 39.2), realizar unha política de previsión e tratamento dos diminuídos físicos, sensoriais e psíquicos (artigo 49), ademais de garantir, mediante pensións adecuadas e periodicamente actualizadas a suficiencia económica para os cidadáns da terceira idade.

A Seguridade Social vén de experimentar nestes últimos anos importantes modificacións nas prestacións. En efecto, a partir de 1991 introdúcese no sistema as pensións non contributivas e, en 1995, créase a figura da Incapacidade Temporal como unha síntese das de Incapacidade Laboral Transitoria (ILT) e a Invalidez Provisional, que desaparecen integrándose na nova figura. Así mesmo, desvincúlase da incapacidade temporal a continxencia de maternidade, que adquire categoría autónoma, cunha cobertura do 100 por 100 da base reguladora.

O Pleno do Congreso dos Deputados aprobou, o 6 de abril de 1995, coa práctica unanimidade da Cámara, o "Informe de la Ponencia para el análisis de los problemas estructurales del Sistema de la Seguridad Social y de las principales reformas que deberán acometerse", máis coñecido como "Pacto de Toledo" que representa o consenso político en torno ás liñas de futuro do sistema de pensións no noso país. O pacto, aínda que de contido xenérico, representa o compromiso sólido no mantemento e consolidación do actual sistema de protección social garantindo a súa viabilidade futura a través da adopción de medidas -o pacto contempla 15 recomendacións- que permitan a súa adaptación constante ás novas realidades e retos que se poidan presentar.

O 9 de outubro de 1996 subscríbese polo presidente do Goberno e os secretarios xerais de Comisións Obreiras e da Unión Xeral de Traballadores o "Acuerdo sobre consolidación y racionalización del sistema de la Seguridad Social" que, con vixencia ata 2000, senta as bases sobre as que se deberán desenvolver as recomendacións do Pacto de Toledo, acordo que tivo a súa plasmación na Lei 24/1997, do 15 de xullo, que contempla as seguintes medidas: 1) A separación financeira da Seguridade Social; 2) A constitución de reservas; 3) O establecemento gradual dun único tope de cotización para tódalas categorías profesionais; 4) A introducción de

maiores elementos de contribución e proporcionalidade no acceso e determinación da contía das pensións de xubilación e, coa finalidade de establecer unha maior seguridade xurídica na determinación das pensións de invalidez, prevese a elaboración dunha lista de enfermidades; 5) A mellora do tempo de duración das pensións de orfandade; 6) As melloras das contías das prestacións mínimas na súa contía inferior de viuvez; 7) O establecemento da revalorización automática das pensións, en función da variación dos prezos, a través da fórmula estable contida, de forma permanente, na propia LXSS; e 8) Previsión do desenvolvemento legal do tope de cobertura das pensións como forma de introduci-los elementos da seguridade xurídica e financeira.

A lei 39/1999, de 5 de novembro, para promove-la conciliación da vida familiar e laboral das persoas traballadoras establece entre outras medidas unha nova prestación dentro da acción protectora da Seguridade Social, a de risco durante o embarazo co obxecto de protexer a saúde da muller traballadora.

Por último o 9 de abril de 2001 asinouse polo goberno do Estado coa central sindical Comisións Obreiras, a CEOE e a CEPYME un novo acordo sobre a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social que no referente ás pensións contempla como principais acordos:

1) En materia de xubilación:

- A eliminación do requisito do comezo a cotizar antes de 1967 para ter dereito á xubilación anticipada: o dereito ó retiro anticipado estendese ós maiores de 61 anos de idade que contén como mínimo con 30 anos de cotización e que leven 6 meses no paro. Xunto a isto establécese un novo coeficiente reductor anual en función dos anos cotizados que vai desde o 6% para os que acrediten 40 ou máis anos ata o 8% de 30 a 31 anos.
- Establecemento de medidas de xubilación parcial que posibiliten a compatibilidade entre o percibo dunha pensión e o desenvolvemento de actividades laborais.

Ditos acordos implementáronse normativamente no Real decreto-lei 16/2001, de 27 de decembro de 2001, de medidas para o establecemento dun sistema de xubilación gradual e flexible.

2) En materia de prestacións de morte e supervivencia:

- A base reguladora das pensións de viuvez subirá do 45% actual ó 52%. No ano 2002 estableceuse no 46%. Para persoas con cargas familiares elevarase ata o 70%, sempre que a pensión constitúa a principal ou única fonte de ingresos e que a contía total dos seus ingresos non superen previsto en cada exercicio económico para o recoñecemento dos complementos por mínimos.
- Elevación a 22 anos a idade máxima para percibi-la pensión de orfandade con carácter xeral e ata os 24 anos cando faleceran os dous proxenitores.

Ámbalas dúas medidas plasmáronse normativamente no Real decreto 1465/2001, do 27 do decembro, de modificación parcial do réxime xurídico das prestacións de morte e supervivencia.

3) Compromiso de aumento das pensións mínimas de xubilación e viuvez de menores de 65 anos e as non concorrentes do extinguido SOVI.

4) Inclusión na acción protectora dos autónomos, dos autónomos do especial agrario e dos de traballadores do mar, da prestación de incapacidade total cualificada –maiores de 55 anos-.

Ademais establécense acordos sobre:

Dotación anual do fondo de reserva: -unha mensualidade do importe total das pensións máis a parte proporcional das pagas extraordinarias-, chegando a dita contía a finais do ano 2004.

Establecemento dun prazo non superior a doce anos para levar a cabo a separación de fontes con respecto ó financiamento do complemento de mínimos.

E por último mantense o período de cálculo da pensión de xubilación que de acordo co previsto actualmente irá aumentando ata 15 anos no 2003 e nese ano as partes asinantes comprométese a toma-las medidas oportunas para a adopción da "forma máis idónea para o cálculo das prestacións".

11.2. Pensións contributivas da Seguridade Social: aspectos xerais

As pensións contributivas da Seguridade Social, é dicir, as que dan dereito a unha prestación en virtude dunha cotización previa, outorgan rendas, xeralmente vitalicias e proporcionais ós ingresos na vida activa, a aqueles que cesan nesta, sempre que reúnan os requisitos esixidos para o seu recoñecemento, entre eles, e con carácter xeral, a alta ou situación asimilada á alta, e ter cubertos uns determinados períodos mínimos de cotización, agás no caso de accidentes.

As pensións móvense en canto a súa contía entre uns topes máximos e mínimos nos que os seus montantes teñen periodicidade anual. Son revalorizadas tamén anualmente en función do correspondente IPC previsto para ese ano, e nas derivadas de accidente de traballo ou enfermidade profesional incrementáanse nun 30 ou 50%, segundo a súa gravidade, cando a lesión se producira como consecuencia de infracción de medidas de seguridade e hixiene no traballo, recaendo a responsabilidade de dito recargo directamente sobre o empresario infractor.

Galicia constitúe unha das comunidades autónomas con máis alta porcentaxe de pensionistas, que representan, en 2002, o 25,19% da poboación total do censo. Durante os últimos anos acrecentouse a tendencia ó aumento da devandita porcentaxe, pasando en números absolutos dos 481.247, en 1985; ós 679.000, en 2002, (cadro 11.1), incrementándose nestes dezaseis anos en 197.753 o número de pensións, fronte ós 221.900 novos cotizantes á Seguridade Social entre ámbalas dúas datas.

Relación activos/pasivos

A relación activos/pasivos do sistema da Seguridade Social constitúe un bo indicador do fluxo traballo-prestacións públicas nun espazo xeográfico determinado e ben a medir con bastante exactitude o grao de subsidiación deste. No cadro 11.2 inclúense os datos a nivel provincial, galego e do conxunto do Estado. Na provincia de Ourense (ver informes anteriores) o número de pensionistas supera xa, desde 1989, ó de traballadores cotizantes en activo, e na de Lugo desde 1992. O importante aumento que se produce no número de afiliados á Seguridade Social

en 1998, 1999 e, aínda que en menor medida en 2000, 2001 e 2002, provoca un cambio na tendencia dos datos globais de Galicia dos anos precedentes, nos que se viña producindo un incremento maior de pasivos ou perceptores de pensións que de activos ou cotizantes.

■ Cadro 11.1

**Evolución das pensións do Sistema da Seguridade Social. Por provincias.
Galicia/España. 1985/1990/1995-2002**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1985	Nº	161,3	100,7	88,4	130,8	481,2	5.396,6
	Promedio	159,34	148,20	149,78	156,74	154,54	171,52
1990	Nº	189,1	111,8	98,5	125,9	525,3	6.102,1
	Promedio	246,69	220,36	221,41	236,60	234,09	267,23
1995	Nº	217,8	120,9	106,5	175,4	620,5	6.966,1
	Promedio	343,18	298,06	296,20	333,96	323,80	382,57
1996	Nº	223,8	121,7	107,6	178,6	631,7	7.110,2
	Promedio	361,33	313,33	310,76	351,15	340,68	403,70
1997	Nº	229,9	122,7	108,6	182,0	643,7	7.279,3
	Promedio	375,08	324,11	320,68	364,73	353,30	420,19
1998	Nº	234,6	123,5	109,1	184,8	652,0	7.410,7
	Promedio	384,65	333,32	329,29	376,95	364,52	435,01
1999	Nº	239,0	124,0	109,5	187,5	660,0	7.509,3
	Promedio	394,59	339,66	335,39	383,89	371,33	443,27
2000	Nº	243,3	124,2	109,8	190,1	667,4	7.598,9
	Promedio	418,63	358,57	353,99	408,65	394,06	471,30
2001	Nº	247,0	124,2	110,2	192,5	673,9	7.677,9
	Promedio	454,20	388,53	382,97	445,14	427,95	512,97
2002	Nº	250,0	123,8	110,3	194,9	679,0	7.745,8
	Promedio	478,1	409,1	402,7	471,6	451,5	541,9

Elaboración propia

Números en miles. Medias anuais

Promedio en euros, a decembro de cada ano

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais e INSS

A porcentaxe en Galicia da relación de activos/pasivos do sistema da Seguridade Social é, en 2002, de 1,36 activos por cada pasivo –923.900 traballadores en alta fronte ós 679.000 pensionistas–, sendo dita porcentaxe no total de España do 2,08, producíndose, o mesmo que nos catro anos precedentes e a diferenza da tendencia dos anos anteriores, un incremento en 2002 maior na proporción en favor dos activos, tanto en España como na comunidade galega. Mesmo na provincia de Ourense en 2002 aumentan os traballadores afiliados con respecto ós pensionistas e en Lugo a porcentaxe é tamén favorable ós activos, producíndose unha diminución dos pasivos, situándose a proporción en 1,03 pensionistas por cada activo en Lugo, e 1,09 pasivos por cada afiliado en Ourense.

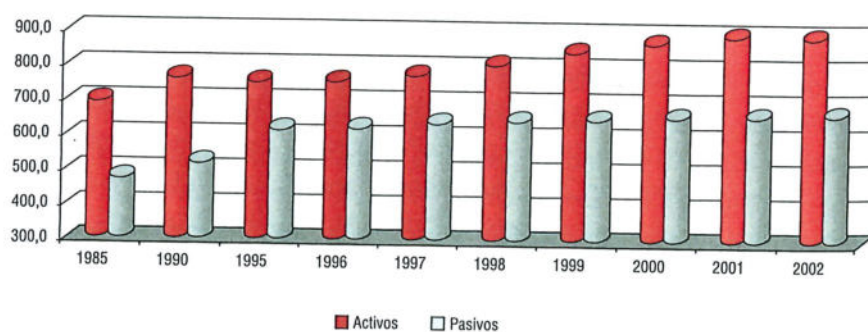
**Relación de activos/pasivos na Seguridade Social.
Galicia/España. 1985/1990/1995-2002**

■ Cadro 11.2

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1985							
	Activos	265,4	120,8	93,6	222,2	702,0	10.561,8
	Pasivos	161,3	100,7	88,4	130,8	481,2	5.396,6
1990							
	Activos	301,2	116,4	95,7	255,6	768,9	12.513,9
	Pasivos	189,1	118,0	98,5	125,9	525,3	6.102,1
1995							
	Activos	306,1	108,8	90,0	253,2	758,2	12.307,6
	Pasivos	217,8	120,9	106,5	175,4	620,5	6.966,1
1996							
	Activos	309,9	107,8	90,1	257,3	765,2	12.506,0
	Pasivos	223,8	121,7	107,6	178,6	631,7	7.110,2
1997							
	Activos	316,7	108,7	91,0	265,9	782,4	12.932,1
	Pasivos	229,9	122,7	108,6	182,0	643,2	7.279,3
1998							
	Activos	330,5	111,1	93,2	279,5	814,3	13.591,0
	Pasivos	234,6	123,5	109,1	184,8	652,0	7.410,7
1999							
	Activos	346,7	114,8	96,1	293,6	851,2	14.344,9
	Pasivos	239,0	124,0	109,5	187,5	660,0	7.509,3
2000							
	Activos	357,3	117,3	98,2	307,4	880,1	15.062,9
	Pasivos	243,3	124,2	109,8	190,1	667,4	7.598,9
2001							
	Activos	369,0	118,6	99,6	317,1	904,3	15.649,9
	Pasivos	247,0	124,2	110,2	192,5	673,9	7.677,9
2002							
	Activos	377,5	119,3	100,7	326,3	923,9	16.126,3
	Pasivos	250,0	123,8	110,3	194,9	679,0	7.745,8

Elaboración propia
Número de persoas en miles. Medias anuais
Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

Evolución dos activos e pasivos en Galicia

Nas catro provincias galegas prodúcese en 2002 un aumento significativo do número de cotizantes, moi por riba do incremento de pensionistas, se ben inferior ó ano precedente, sendo especialmente salientable en Pontevedra e na Coruña. En efecto, os afiliados sitúanse, en 2002 na cifra de 377.500 na provincia da Coruña e 326.300 en Pontevedra, cun aumento de 8.500 cotizantes na primeira e preto de case 9.200 na segunda, con respecto a 2001, e os pasivos sitúanse en 250.000 na Coruña e 194.900 en Pontevedra, cun aumento sobre 2001 de 3.000 na primeira e só 2.400 na segunda.

Altas iniciais e baixas

As altas iniciais de pensións contributivas (cadro 11.3) recollen o número de ditas prestacións ás que se lle recoñece o dereito por primeira vez, sen incluí-las altas por traslado de provincias; doutra banda, as baixas (cadro 11.4) representan o número de baixas de pensións contributivas (por falecemento, por perda do dereito ou incomparecencia ó cobro durante catro meses consecutivos). Comparando ámbolos dous cadros, ata 1997, como pode apreciarse consultando informes de anos anteriores, nas pensións de xubilación prodúcense en Galicia máis altas iniciais que baixas, o que implica polo peso numérico das mesmas un incremento considerable do total das pensións nese tempo. En 1998 por primeiro ano na serie que se contempla nos cadros, as baixas das pensións de xubilación en Galicia superan as altas, reproducíndose con maior amplitude en 1999 2000 e 2001. No ano 2002 orixínanse 19.036 baixas fronte a 15.531 altas iniciais no conxunto de Galicia. As altas de viuvez, 9.880, en 2002 continúan superando con bastante diferenza ás baixas –7.407 en dito ano-. –Na serie dos datos anuais (ver informes anteriores), as cifras de altas e baixas de orfandade, tenden a unha paridade en 1996; en 1997 aumentan moi considerablemente a proporción a favor das altas e en 1998 e 1999 chegan a representar máis do dobre, se ben no ano 2000 o incremento substancial das baixas volve a aproximar ámbolos parámetros, no 2001 as baixas en número de 2.740 superan amplamente o número das altas iniciais (2.328) e no 2002 as altas (2.831) volven a representar practicamente o dobre das baixas (1.461). Referente ás prestacións de invalidez, despois de se produciren máis baixas que altas en 1997, 1998 e 1999, como consecuencia da drástica redución motivada pola inclusión dos pensionistas de máis de 65 anos como titulares de pensións de xubilación, as baixas de ditas pensións, tanto en Galicia como no resto do Estado, experimentan unha substancial diminución de máis das dúas terceiras partes, no caso galego, redución que se mantén no ano 2000, 2001 e 2002, con só 1.968 baixas fronte ás 6.912 altas iniciais no último de ditos anos.

As altas iniciais de pensións en 2002 diminúen en Galicia pasando de 35.605 no ano anterior ás 35.154 do 2002, tamén en España diminúen lixeiramente o número das altas iniciais. A diminución no número das pensións iniciais prodúcese nas provincias de A Coruña e Ourense, aumentando nas outras dúas, por prestacións só diminúen nas de xubilación pero o incremento no resto é tan pequeno que como xa dixemos as altas no seu conxunto diminúen lixeiramente en 2002.

■ Cadro 11.3

**Altas iniciais de pensións contributivas. Por provincias.
Galicia/España. 1992/ 1998-2002**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Xubilación	1992	7.138	3.472	3.153	4.564	18.237	224.138
	1998	7.473	2.879	2.646	5.105	18.103	211.462
	1999	7.381	2.839	2.618	4.980	17.818	196.338
	2000	7.181	2.815	2.631	5.244	17.871	207.478
	2001	6.629	2.649	2.451	5.191	16.920	197.892
	2002	6.331	2.478	1.899	4.823	15.531	187.753
Invalidez	1992	2.113	2.099	1.133	2.592	7.937	92.172
	1998	2.561	1.134	875	2.237	6.807	86.406
	1999	2.940	1.030	1.204	1.914	7.088	82.510
	2000	2.933	980	1.224	1.923	7.060	78.257
	2001	2.795	838	1.219	2.015	6.867	80.929
	2002	2.821	852	1.056	2.183	6.912	79.853
Viuvez	1992	3.257	1.743	1.460	2.338	8.798	116.692
	1998	3.711	1.788	1.619	2.735	9.853	123.064
	1999	3.883	1.803	1.586	2.882	10.154	127.629
	2000	3.986	1.807	1.601	2.930	10.324	126.546
	2001	3.673	1.620	1.464	2.733	9.490	119.188
	2002	3.670	1.876	1.481	2.853	9.880	117.110
Orfandade e en favor de familiares	1992	693	262	254	733	1.942	22.864
	1998	1.010	300	359	838	2.507	34.524
	1999	1.132	337	381	903	2.753	37.029
	2000	1.181	349	338	946	2.814	34.979
	2001	990	241	258	839	2.328	30.015
	2002	1.205	296	328	1.002	2.831	36.296
Total	1992	13.201	7.576	6.000	10.227	37.004	455.866
	1998	14.755	6.101	5.499	10.915	37.270	455.456
	1999	15.336	6.009	5.789	10.679	37.813	443.506
	2000	15.281	5.951	5.794	11.043	38.069	447.260
	2001	14.087	5.348	5.392	10.778	35.605	428.024
	2002	14.027	5.502	4.764	10.861	35.154	421.012

Elaboración propia

(1) Non incluídos os datos relativos ó Réxime de Traballadores do Mar

A partir de novembro de 1997 as pensións de invalidez permanente de beneficiarios de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

**Baixas de pensións contributivas. Por provincias.
Galicia/España. 1997-2002 (1)**

■ Cadro 11.4

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Xubilación	1992	5.032	2.779	2.643	2.706	13.160	142.039
	1998	6.829	3.727	3.535	5.159	19.250	209.859
	1999	7.158	3.931	3.643	5.253	19.985	219.514
	2000	6.884	3.852	3.513	5.263	19.512	211.881
	2001	6.703	3.759	3.345	4.866	18.673	205.607
	2002	6.580	3.942	3.476	5.038	19.036	211.886
Invalidez	1992	1.426	1.909	1.005	1.828	6.168	65.547
	1998	720	387	345	745	2.197	28.109
	1999	813	402	283	736	2.234	27.672
	2000	738	345	328	722	2.133	26.462
	2001	740	238	293	673	1.944	25.365
	2002	716	250	335	667	1.968	24.426
Viuvez	1992	1.728	1.060	885	1.103	4.776	64.972
	1998	2.448	1.241	1.039	1.832	6.560	85.211
	1999	2.630	1.355	1.166	1.876	7.027	91.078
	2000	2.527	1.435	1.215	1.955	7.132	89.271
	2001	2.610	1.342	1.247	1.850	7.049	88.250
	2002	2.661	1.457	1.258	2.031	7.407	93.781
Orfandade e en favor de familiares	1992	603	182	186	540	1.511	21.228
	1998	427	97	142	397	1.063	16.008
	1999	454	128	169	449	1.200	16.545
	2000	905	274	297	669	2.145	28.323
	2001	1.107	317	321	995	2.740	34.336
	2002	625	167	186	483	1.461	18.795
Total	1992	8.789	5.930	4.719	6.177	25.615	293.786
	1998	10.424	5.452	5.061	8.133	29.070	339.187
	1999	11.055	5.816	5.261	8.314	30.446	354.809
	2000	11.054	5.906	5.353	8.609	30.922	355.937
	2001	11.160	5.656	5.206	8.384	30.406	353.558
	2002	10.582	5.816	5.255	8.219	29.872	348.888

Elaboración propia

(1) Non incluídos os datos relativos ó Réxime de Traballadores do Mar

A partir de novembro de 1997 as pensións de invalidez permanente de beneficiarios de 65 anos e máis, agás do SOVI, figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

A Coruña é a demarcación onde é máis acusada a diferenza entre altas e baixas –14.027 fronte a 10.582– e a continuación Pontevedra, nas provincias de Lugo e Ourense a relación é dun certo equilibrio entre ámbolos dous parámetros –con maior número de baixas que altas iniciais en ámbalas dúas provincias–. Prodúcese, en 2002, a nivel galego e en cómputo interanual, unha lixeira diminución tanto das altas iniciais como das baixas, polo que continúa manténdose un número maior de altas iniciais.

Promedio das pensións

No cadro 11.5, contéplase o número de pensións e o termo medio do importe destas por comunidades autónomas. Do total dos 7.745.800 pensionistas españois, Galicia, con 679.000, representa o 8,77%, unha porcentaxe superior –máis de dous puntos– en relación coa que existe referente ó total da poboación. O cadro 11.6 contempla a evolución do importe mensual medio das pensións na comunidade autónoma desde 1985 e pode observarse que desde o citado ano, no que a diferenza do importe das pensións promedio de Galicia respecto á media española era de 2.500 pesetas (15,02 euros), ata as 13.711 pesetas (86,51 euros) de 2002, prodúcese ano tras ano unha maior diferenza na contía, permanecendo invariable en todo este tempo como a comunidade autónoma con menor importe medio de pensións. O feito explícase fundamentalmente polo importante volume das pensións do réxime especial agrario, en xeral moito máis baixas que as do réxime xeral ou de autónomos.

■ Cadro 11.5

Pensións do Sistema de Seguridade Social. Por comunidades autónomas. 1990/ 1998-2002

	1990		1998		1999		2000		2001		2002	
	Nº	Promedio ⁽¹⁾	Nº	Promedio ⁽¹⁾	Nº	Promedio ⁽¹⁾	Nº	Promedio ⁽¹⁾	Nº	Promedio ⁽¹⁾	Nº	Promedio ⁽¹⁾
Andalucía	938,0	252,8	1.162,4	403,9	1.182,6	416,5	1.199,3	437,4	1.213,3	461,6	1.227,1	480,5
Aragón	223,2	272,3	257,7	444,7	258,8	459,2	260,0	482,0	260,9	509,3	261,5	532,2
Asturias	240,5	319,6	280,0	532,5	281,9	549,9	283,2	575,1	284,5	606,3	283,9	628,2
Baleares	121,2	244,4	144,0	392,5	145,3	405,1	146,8	426,6	148,5	450,0	149,8	469,2
Canarias	151,4	258,7	192,5	412,3	197,0	424,3	201,3	444,5	205,3	468,9	209,5	487,9
Cantabria	101,3	274,9	118,5	447,8	119,3	464,0	120,0	486,9	120,5	515,4	121,1	537,1
C. A Mancha	257,4	256,3	306,6	400,3	309,6	412,3	312,4	433,4	314,6	457,0	316,1	475,4
C. León	479,3	263,4	555,1	420,7	558,6	433,9	561,9	455,4	563,6	480,9	565,1	501,1
Cataluña	1.071,4	270,1	1.294,5	446,6	1.319,7	461,6	1.335,1	484,4	1.349,8	511,8	1.362,1	535,3
C. Valenciana	597,5	245,2	718,4	399,1	728,8	411,7	739,4	432,3	748,9	456,7	757,2	476,2
Extremadura	158,8	245,0	190,3	375,6	191,6	385,8	192,9	405,3	194,2	462,2	195,2	442,3
Galicia	552,2	234,1	652,0	364,8	660,0	375,6	667,4	394,1	673,9	415,5	679,0	432,4
Madrid	581,5	306,9	762,0	515,7	776,5	533,1	790,4	558,6	801,6	591,4	812,9	616,8
Murcia	159,1	245,9	189,9	389,5	192,6	401,5	194,7	420,6	196,8	443,8	198,8	461,8
Navarra	79,0	286,4	96,8	470,0	98,4	487,4	99,8	514,2	101,2	545,9	102,4	570,9
País Vasco	331,4	320,8	413,0	546,9	418,7	566,2	423,8	594,5	429,3	529,3	432,9	655,5
A Rioja	48,0	256,8	56,0	417,1	56,3	430,9	56,6	452,1	57,1	478,6	57,3	499,1
Ceuta e Melilla	11,0	288,6	13,6	468,8	13,7	481,4	13,8	504,0	13,9	532,9	14,0	555,2
España	6.102,1	267,2	7.410,7	435,1	7.509,3	449,0	7.598,9	468,2	7.677,9	497,9	7.745,8	518,9

Elaboración propia

Números en miles. Medias anuais

Promedio, en euros, a decembro de cada ano

(1) Redondeado en centos

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais e INSS

Análise por réximes

O acordo sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social, e o acordo para "a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social do 9 de abril de 2001 que desenvolven o Pacto de Toledo, prevén unha simplificación da estrutura do sistema, recondúcíndoo cara a existencia de só dous réximes: un de conta allea, no que se incluírán os activos da Minería do Carbón, Empregados do Fogar e conta allea do Mar e Agrario, e outro o Réxime de Autónomos. Iso sen dúbida provocará cambios importantes, tanto na cotización deses colectivos especiais -aínda que se manteñan algunhas peculiaridades-, como con respecto a unha equiparación efectiva das prestacións da Seguridade Social. Para a realización dos estudos e preparación das correspondentes medidas legislativas tomouse como horizonte a pasada lexislatura, prevíndose a súa implantación na presente, plasmándose o compromiso de incluír para os traballadores por conta propia a incapacidade total cualificada no Real decreto 463/2003, do 25 de abril.

■ Cadro 11.6

Evolución do importe medio das pensións do Sistema da Seguridade Social. Por comunidades autónomas. 1985/1989/1995-2002

	1985	1989	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Andalucía	159,87	222,37	359,41	376,83	391,26	403,88	416,50	437,54	461,60	480,45
Aragón	171,29	239,20	390,06	412,90	429,12	444,75	459,17	482,01	509,31	532,17
Asturias	200,74	284,28	463,98	492,23	513,87	532,50	549,93	575,17	606,27	628,19
Baleares	158,67	217,57	344,98	364,81	379,24	392,46	405,08	426,72	450,01	469,24
Canarias	164,68	229,59	367,22	384,65	399,07	412,29	424,31	444,75	468,90	487,94
Cantabria	174,29	243,41	391,26	414,10	431,53	447,75	463,98	486,82	515,40	537,14
C. A Mancha	161,67	225,38	357,00	374,43	388,25	400,27	412,29	433,33	456,97	475,43
C. León	164,68	230,19	370,82	391,26	406,89	420,71	433,93	455,57	480,94	501,05
Cataluña	171,89	239,20	390,06	413,50	430,93	446,55	461,58	484,42	511,83	535,33
C. Valenciana	155,66	216,36	350,99	370,22	385,25	399,07	411,69	432,13	456,73	476,17
Extremadura	153,86	215,76	337,77	353,40	364,81	375,63	385,85	405,08	426,20	442,30
Galicia	153,26	207,95	323,95	340,77	353,40	364,81	375,63	394,26	415,45	432,38
Madrid	189,92	280,07	449,56	476,00	497,04	515,67	533,10	558,34	591,44	616,75
Murcia	159,87	217,57	345,58	363,01	376,83	389,46	401,48	420,71	443,84	461,75
Navarra	176,70	251,22	409,29	433,33	452,56	469,99	487,42	513,87	545,89	570,90
País Vasco	195,93	280,67	473,60	502,45	526,49	546,92	566,15	590,31	629,29	655,51
A Rioxa	159,87	226,58	366,62	387,65	402,68	417,10	430,93	451,96	478,55	499,06
Ceuta e Melilla ⁽¹⁾	177,90	254,23	418,30	436,33	455,57	468,79	481,41	504,25	532,85	555,21
España	168,28	236,80	382,84	403,88	420,11	435,13	448,96	468,19	497,89	518,89

Elaboración propia

Datos en euros. Medias anuais de 1985 e 1989; a decembro de 1995 a 2002

(1) Media de ambas dúas cidades autónomas

Fonte: INSS

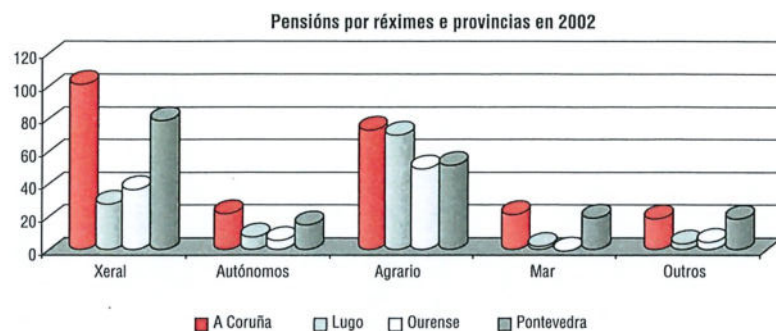
Segundo nos mostra o cadro 11.7, os 255.400 pensionistas do Réxime Agrario representan o maior número de pensionistas de Galicia con 1.400 máis que o Réxime Xeral e, así mesmo, constitúen o 16,52% do total de pensionistas agrarios de España (cadro 11.8).

**Evolución do número de pensións polos principais réximes.
Por provincias. Galicia 1991/1998-2002**

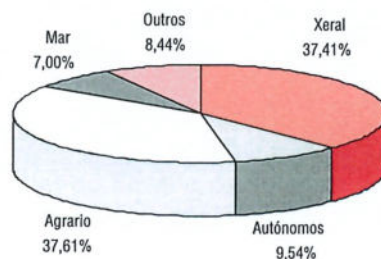
■ Cadro 11.7

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia
Xeral	1996	83,6	25,4	31,7	66,6	207,4
	1997	87,9	26,8	33,5	69,6	217,8
	1998	91,3	27,8	35,0	72,3	226,4
	1999	94,5	28,7	36,3	74,5	234,1
	2000	97,6	29,5	37,4	76,8	241,4
	2001	100,3	30,1	38,4	79,0	247,7
	2002	102,7	30,8	39,4	81,2	254,0
Autónomos	1996	19,5	9,0	8,6	14,1	51,1
	1997	20,4	9,2	8,8	14,8	53,3
	1998	21,3	9,5	9,1	15,4	55,3
	1999	22,2	9,8	9,4	16,1	57,5
	2000	23,4	10,0	9,7	16,8	59,9
	2001	24,5	10,3	10,1	17,5	62,4
	2002	25,6	10,5	10,6	18,2	64,8
Agrario	1996	78,5	78,0	59,2	57,8	273,5
	1997	78,5	77,5	58,2	57,2	271,4
	1998	78,4	76,9	57,0	56,6	268,8
	1999	78,0	76,1	55,9	55,9	265,9
	2000	77,6	75,2	54,8	55,1	262,7
	2001	77,1	74,3	53,8	54,5	259,6
	2002	76,1	73,1	52,5	53,7	255,4
Mar	1996	21,2	2,1	0,1	18,7	42,1
	1997	22,0	2,2	0,1	19,1	43,3
	1998	22,4	2,2	0,1	19,5	44,2
	1999	22,8	2,2	0,1	19,9	45,0
	2000	23,3	2,3	0,1	20,3	45,9
	2001	23,6	2,3	0,1	20,6	46,7
	2002	24,0	2,4	0,1	21,1	47,5
Outros	1996	21,0	7,2	8,0	21,4	57,6
	1997	21,1	7,0	8,0	21,3	57,5
	1998	21,2	7,1	7,9	21,0	57,3
	1999	21,5	7,2	7,8	21,1	57,5
	2000	21,4	7,2	7,8	21,1	57,5
	2001	17,8	7,2	7,5	18,5	51,0
	2002	21,5	7,1	7,8	20,8	57,3
Total	1996	223,8	121,7	107,6	178,6	631,7
	1997	229,9	122,7	108,6	182,0	643,2
	1998	234,6	123,5	109,1	184,8	652,0
	1999	239,0	124,0	109,5	187,5	660,0
	2000	243,3	124,2	109,8	190,1	667,4
	2001	247,0	124,1	110,2	192,5	673,9
	2002	250,0	123,8	110,3	194,9	679,0

Elaboración propia
Medias anuais en miles
Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

Pensións por réximes en Galicia en 2002

Cadro 11.8

Evolución do número de pensións polos principais réximes. Por comunidades autónomas. 1990/1995/2000-2002

	Réxime Xeral					Autónomos				
	1990	1995	2000	2001	2002	1990	1995	2000	2001	2002
Andalucía	367,2	481,6	574,4	585,1	596,0	77,0	96,2	116,0	119,5	123,1
Aragón	96,6	124,0	140,4	142,2	143,9	26,9	30,7	33,7	34,3	34,9
Asturias	82,7	103,6	118,5	120,6	121,3	18,6	23,0	26,8	27,6	28,4
Baleares	54,5	68,6	78,4	82,2	83,7	14,2	19,0	21,7	22,4	23,1
Canarias	66,9	89,6	109,0	116,3	120,1	11,9	16,0	20,5	21,4	22,4
Cantabria	47,5	58,1	64,1	65,9	66,7	10,2	11,9	13,2	13,4	13,7
C. A Mancha	84,5	114,7	134,6	140,8	143,5	31,8	36,2	40,2	41,0	41,8
C. León	159,7	207,5	235,3	243,5	247,3	55,3	64,0	71,6	73,0	74,5
Cataluña	626,5	758,9	867,8	881,2	893,2	126,5	152,4	171,8	175,7	179,3
C. Valenciana	273,6	349,1	417,1	426,7	435,7	59,5	70,8	83,1	85,8	88,3
Extremadura	47,6	68,0	80,9	82,3	83,6	17,2	19,8	22,2	22,7	23,1
Galicia	146,9	197,2	241,4	247,7	254,0	40,1	49,2	59,9	62,4	64,8
Madrid	402,1	511,8	589,8	599,0	608,2	57,6	70,4	82,0	84,4	87,0
Murcia	56,5	71,8	86,7	88,6	90,5	16,9	20,5	24,0	24,6	25,3
Navarra	36,6	47,3	56,6	58,0	59,3	10,0	11,4	12,7	13,0	13,3
País Vasco	197,5	250,3	285,9	291,0	294,3	35,2	41,8	48,0	49,4	50,8
A Rioxa	20,1	26,4	30,1	30,7	31,1	6,2	7,2	7,9	8,0	8,1
Ceuta	3,4	4,3	4,7	4,7	4,7	0,7	0,9	1,0	1,0	1,0
Melilla	2,6	3,4	3,7	3,7	3,8	1,0	1,3	1,5	1,5	1,6
España	2.773,1	3.536,1	4.134,0	4.210,2	4.281,0	617,1	742,4	857,5	881,1	904,5

	Agrario					Mar				
	1990	1995	2000	2001	2002	1990	1995	2000	2001	2002
Andalucía	326,1	344,3	359,7	361,3	362,7	18,5	21,0	22,4	22,4	22,4
Aragón	61,9	60,2	53,4	54,3	53,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Asturias	58,7	59,9	56,8	55,9	54,7	5,0	5,3	5,2	5,2	5,1
Baleares	30,2	29,4	26,1	25,5	24,8	2,9	3,1	3,2	3,2	3,2
Canarias	37,9	38,1	37,7	37,6	37,4	9,3	10,4	10,9	11,0	11,0
Cantabria	26,3	26,9	25,4	25,0	24,6	3,6	3,9	4,0	4,0	4,1
C. A Mancha	112,0	113,3	108,8	107,5	105,8	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
C. León	185,5	186,7	177,7	175,1	172,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3
Cataluña	123,5	123,2	116,0	114,5	112,1	8,7	9,0	9,1	9,1	9,1
C. Valenciana	142,7	143,4	139,8	138,6	136,8	8,6	9,1	9,2	9,1	9,1
Extremadura	77,0	77,4	74,9	74,5	73,9	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Galicia	271,5	275,1	262,7	259,6	255,4	33,9	40,9	45,9	46,7	47,5
Madrid	29,0	26,3	23,1	22,4	21,7	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4
Murcia	51,7	54,5	56,5	56,4	56,3	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1
Navarra	20,5	20,5	19,6	19,3	19,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
País Vasco	29,0	28,1	25,6	25,0	24,3	11,7	13,1	13,4	13,5	13,5
A Ríoxa	12,7	12,6	11,6	11,4	11,4	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Ceuta	—	0,0	0,1	0,1	0,1	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
Melilla	—	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
España	1.596,3	1.620,3	1.577,6	1.563,8	1.545,9	106,4	120,5	128,3	129,1	129,7

Elaboración propia

Medias anuais en miles

A suma de cada un dos epígrafes non coincide necesariamente con exactitude co total de España ó empregar cantidades reducidas

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

En 2002 prodúcese, ó igual que os sete anos anteriores, un descenso no número de pensións do Réxime Especial Agrario en Galicia, neste caso, en 4.200 persoas. Como apuntabamos en informes anteriores, en 1994 prodúcese unha inflexión no crecemento continuo de pensionistas agrarios de moitos anos anteriores, e comeza a ser maior, se ben moi paulatinamente, o número das pensións que causan baixa que o número de novos pensionistas.

Desde o punto de vista dos datos que proporciona a Seguridade Social, Galicia é a comunidade autónoma española que sufriu un proceso de transformación máis importante con respecto á configuración da súa poboación activa nestes últimos anos, pasando de representa-los activos do Réxime Especial Agrario ó 29,29% da poboación en alta en 1985, ó 7,26% en 2002, moi por debaixo de poboacións como Andalucía ou Extremadura e cerca xa da media española do 6,79%. A impresionante diminución do colectivo agrario cotizante nestes últimos anos desembocou, en gran medida, na xubilación ou a invalidez, se ben, as pequenas diminucións dos últimos anos parecen indicar que o proceso vai remitindo na súa intensidade.

Como consecuencia do proceso que apuntabamos, o número de pensionistas do Réxime Agrario constitúe o continxente máis numeroso das provincias de Lugo e Ourense, mentres que na Coruña e Pontevedra as pensións do Réxime Xeral a partir de 1994 e, xa nos sucesivos, superan ás do Réxime Agrario, se ben, como xa apuntabamos, en cómputo global seguen sendo as maioritarias en Galicia.

A provincia de Lugo, con 73.100 pensionistas agrarios, supera a Pontevedra e Ourense, con 53.700 e 52.500 respectivamente, e ten só 3.000 pensionistas menos que A Coruña, dobrando amplamente a cifra das pensións do Réxime Xeral.

As pensións do Réxime Xeral da Seguridade Social, en número de 254.000, experimentan unha subida de 6.300 con respecto ó ano anterior, se ben seguen a representar tan só un 5,93% do total español correspondente ó citado réxime. As provincias de Lugo e Ourense, con 30.800 e 39.400 pensións, respectivamente, representan conxuntamente tan só o 27,24% dos perceptores de pensións do Réxime Xeral en Galicia.

As 64.800 pensións galegas do Réxime Especial de Traballadores Autónomos, en 2002, constitúen un 7,16% do total español correspondente a dito réxime, 56 céntimas máis que a porcentaxe do total da poboación galega, con respecto á de España. O peso porcentual do Réxime de Autónomos, con respecto ó total das pensións galegas é do 8,97%, por debaixo da media española, do 11,28%.

A provincia da Coruña, con 25.600 pensións do Réxime Especial de Autónomos en 2002, ten algo máis do dobre que as de Lugo e Ourense -10.500 e 10.600, respectivamente-. A provincia de Pontevedra, con 18.200 perceptores en 2002, representa o 28,1% dos pensionistas do Réxime de Autónomos en Galicia.

Galicia é a comunidade autónoma con maior número absoluto de pensionistas do Réxime Especial do Mar, dobrando a Andalucía que ocupa o segundo lugar. Os 47.500 pensionistas deste réxime, en Galicia, representan o 36,62% do total español, radicados fundamentalmente na provincia da Coruña, 24.000, e a de Pontevedra, 21.100.

Ingresos e gastos

O sistema de protección social nútrese basicamente dos ingresos da Seguridade Social e das contribucións do Estado.

O acordo sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social e o máis recente de mellora e desenvolvemento do sistema de protección social seguindo as pautas do Pacto de Toledo, contemplan a separación e clasificación das fontes de financiamento do sistema de protección social, de tal xeito que de forma gradual se tenda a que, a partir de 2000, a acción protectora, na súa modalidade universal: asistencia sanitaria, servizos sociais (agás os de accidentes de traballo e enfermidades profesionais), pensións non contributivas, complementos de mínimos de pensións contributivas e prestacións familiares por fillo a cargo, se financien mediante contribucións do Estado, mentres que as prestacións contributivas -basicamente as prestacións derivadas do contrato de traballo máis o gasto de xestión e de funcionamento dos servizos-, pasen a ser financiadas con cargo ás cotizacións das pensións obrigatorias, ademais do importe das cantidades recadadas en concepto de recargos, sancións, así como rendas e intereses patrimoniais. Neste sentido, xa desde o orzamento da Seguridade Social do 2000 contemplase que a totalidade dos Servizos Sociais do IMSERSO e Protección Familiar se financien con aportación do Estado, e para os complementos de mínimos determináanse as sucesivas aportacións do Estado ata o financiamento total de ditos complementos, cun compromiso temporal de non superar 11 anos desde o 2002.

No cadro 11.9 contéplanse as contías da recadación de cotas da Seguridade Social por réximes, que ascenden en Galicia a 3.691,41 millóns de euros, en 2002; unha cifra lixeiramente superior ó ano anterior e que reflicte un pequeno aumento na recadación nas provincias de A Coruña, Ourense e Pontevedra e unha lixeira diminución en Lugo.

■ Cadro 11.9

**Recadación de cotas da Seguridade Social. Por réximes e provincias.
Galicia. 1995-2002**

		R. Xeral	Agrario	Autónomos	Mar	Emp. Hogar	Outros	Total
1995	A Coruña	652,10	39,02	115,10	19,17	6,62	140,52	972,53
	Lugo	217,11	38,72	35,68	8,20	1,72	0,37	301,80
	Ourense	138,44	13,55	36,37	0,19	1,65	31,57	221,76
	Pontevedra	448,60	20,77	84,43	38,75	4,07	0,04	596,65
	Galicia	1.456,26	112,06	271,58	66,30	14,06	172,48	2.092,74
1996	A Coruña	680,29	35,26	119,76	18,05	6,51	139,67	999,54
	Lugo	238,58	33,78	37,50	5,85	1,73	3,80	321,25
	Ourense	152,13	12,65	38,38	0,01	1,72	33,44	238,33
	Pontevedra	524,34	20,58	100,15	39,97	4,49	112,57	802,10
	Galicia	1.070,99	81,69	195,64	23,91	9,96	176,91	1.559,11
1997	A Coruña	727,95	33,27	131,35	20,72	6,87	147,52	1.067,68
	Lugo	247,97	36,25	44,95	6,43	1,83	3,66	341,08
	Ourense	229,02	13,01	41,18	0,01	1,89	0,34	285,44
	Pontevedra	559,22	18,81	104,20	40,52	4,51	120,11	847,38
	Galicia	1.764,15	101,34	321,69	67,67	15,10	271,64	2.541,58
1998	A Coruña	776,75	35,34	143,44	22,31	7,15	159,74	1.144,73
	Lugo(1)	174,19	35,93	43,51	6,22	1,93	3,51	265,29
	Ourense	261,37	14,47	48,22	0,02	2,21	0,34	326,63
	Pontevedra	600,24	18,73	112,84	43,28	4,76	0,05	779,91
	Galicia	1.812,55	104,47	348,02	71,83	16,04	163,65	2.516,56
1999	A Coruña	844,56	34,55	155,67	23,52	7,26	182,31	1.247,88
	Lugo	289,40	38,52	47,82	10,65	2,01	0,94	389,35
	Ourense	303,93	13,95	51,68	0,02	2,39	0,38	372,34
	Pontevedra	718,19	19,23	125,64	44,35	5,11	0,07	912,58
	Galicia	2.156,08	106,25	380,80	78,55	16,77	183,71	2.922,14
2000	A Coruña	844,56	34,55	155,67	23,52	7,26	182,31	1.247,88
	Lugo	289,40	38,52	47,82	10,65	2,01	0,94	389,35
	Ourense	303,93	13,95	51,68	0,02	2,39	0,38	372,34
	Pontevedra	718,19	19,23	125,64	44,35	5,11	0,07	912,58
	Galicia	2.156,08	106,25	380,80	78,55	16,77	183,71	2.922,14
2001	A Coruña	983,24	32,07	165,51	23,76	7,71	244,01	1.456,29
	Lugo	247,24	34,07	54,30	7,87	2,37	54,45	400,31
	Ourense	324,14	12,18	55,25	0,01	2,74	0,73	395,06
	Pontevedra	790,01	17,45	137,20	49,84	5,58	218,29	1.218,37
	Galicia	2.344,64	95,77	412,26	81,48	18,40	517,48	3.470,03
2002	A Coruña	1.056,37	30,29	171,06	23,00	8,17	265,74	1.554,63
	Lugo	299,71	31,64	53,79	7,28	2,58	0,00	395,00
	Ourense	345,41	11,36	56,70	0,02	2,99	0,68	417,16
	Pontevedra	852,83	16,02	143,27	49,00	5,97	257,53	1.324,62
	Galicia	2.554,32	89,31	424,82	79,30	19,71	523,95	3.691,41

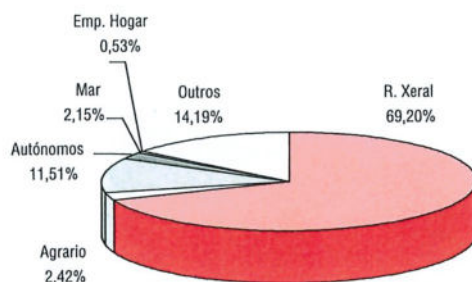
Elaboración propia

Datos en millóns de euros

(1) Os datos relativos ó Réxime Xeral e ó Total nesta provincia non inclúen desemprego

Fonte: Delegación do Goberno en Galicia

Distribución de recadación por réximes. Galicia. 2002

O Réxime Xeral representa o 69,20% da recadación de cotas e nun sistema de reparto como o da Seguridade Social española -os activos actuais financian ós pensionistas-, debe supli-las carencias da escasa recadación dos outros réximes, que ademais como o caso do Agrario cunha maior porcentaxe de pensionistas na Comunidade Autónoma Galega -o 37,61%- representa só o 2,42% do total da recadación de cotas da Seguridade Social.

Os gastos das pensións en Galicia reflíctense no cadro 11.10 xunto cos pagos por subsidios, e no cadro 11.11 especifícase o abono das prestacións por réximes. En 2002 pagáronse por prestacións da Seguridade Social en Galicia 4.640,23 millóns de euros, das que 4.350,80 millóns de euros- corresponderon a pagos de pensións, a contía do total de ámbalas dúas é notablemente superior á de 2001, producíndose un aumento nas catro provincias galegas. Na provincia da Coruña, con 1.774,31 millóns de euros é onde se produce o maior volume de pagos en pensións e representa o 38,40% do total do mesmo en Galicia. En subsidios, no ano 2002 a diferenza dos catro anteriores, a provincia da Coruña supera a de Pontevedra en máis de dez millóns de euros.

■ Cadro 11.10

**Pagos por prestacións da Seguridade Social. Por provincias.
Galicia. 1999-2002**

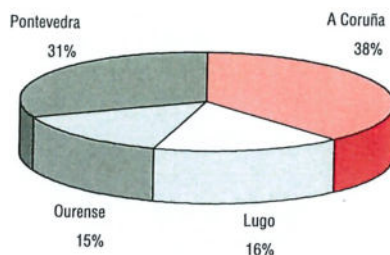
	Pensións				Subsidios				Total			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
A Coruña	1.360,81	1.490,67	1.560,43	1.657,60	87,10	92,65	95,04	116,71	1.447,91	1.583,32	1.655,47	1.774,31
Lugo	608,04	654,90	674,79	710,92	28,97	30,73	29,97	31,62	637,01	685,63	704,76	742,54
Ourense	539,51	583,75	601,72	632,26	24,06	25,75	26,37	26,82	563,58	609,50	628,08	659,08
Pontevedra	1.107,96	1.213,05	1.267,64	1.358,00	87,21	96,01	100,96	106,28	1.195,17	1.309,05	1.368,59	1.464,28
Galicia	3.616,32	3.942,37	4.104,57	4.358,80	227,34	245,13	252,33	281,43	3.843,66	4.187,50	4.356,91	4.640,23

Elaboración propia

Datos económicos en millóns de euros

Fonte: Subdirección General de Seguimiento Presupuestario de la Seguridad Social.

Distribución dos pagos en 2002

■ Cadro 11.11

**Pagos por prestacións da Seguridade Social. Por réximes.
Galicia. 2001 -2002**

	A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra		Total	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Réxime Xeral	851,74	911,94	231,31	250,38	266,71	286,70	653,60	709,78	2.003,35	2.158,80
Réxime Especial Autónomos	129,28	142,31	51,26	55,28	51,40	55,82	93,74	102,14	325,68	355,55
Réxime Especial Agrario	362,57	372,22	343,67	352,86	248,51	251,90	253,43	259,38	1.208,18	1.236,36
Réxime Especial do Mar	124,58	132,47	16,74	18,31	0,00	0,00	211,35	226,96	352,67	377,74
Réxime Especial Minería do Carbón	6,16	6,60	4,92	5,26	2,82	2,98	2,71	2,86	16,62	17,70
Réxime Especial Empregados do Fogar	28,69	30,21	11,44	12,06	10,61	11,25	25,86	27,03	76,60	80,55
Accidentes de traballo e enfermidades profesionais	45,81	50,22	15,76	17,07	14,92	16,05	42,09	46,03	118,58	129,37
Non contributivas	106,64	128,32	29,65	31,31	33,12	34,38	85,81	90,13	255,23	284,14
Total	1.655,47	1.774,30	704,76	745,53	628,08	659,08	1.368,59	1.464,31	4.356,91	4.643,22

Elaboración propia

En millóns de euros

Fonte: Subdirección General de Seguimiento Presupuestario de la Seguridad Social

Ó Réxime Xeral van destinadas prestacións por importe de 2.158,80 millóns de euros-, case o 50% do importe total dos pagos. O abono de prestacións derivadas do Réxime Agrario representan a parte máis importante dos pagos da Seguridade Social na provincia de Lugo e está case á par co Réxime Xeral en Ourense. No cómputo galego os gastos do Réxime Agrario constitúe o 26,63% do total dos pagos.

11.3. Análise dos datos sobre as pensións do sistema

11.3.1. Pensións de xubilación

O risco de vellez que dá orixe á pensión de xubilación pode concibirse de dous modos diferentes. Por un lado, a pensión pode presentarse como unha contra-prestación ós servizos prestados por unha persoa ó longo da súa vida -pensión de vellez-. Desde un segundo punto de vista, o traballador ó chegar a certa idade é considerado como un inválido, as enfermidades da idade e a súa repercusión no rendemento profesional determina unha pensión de "retiro". Configuraríase, en ámbolos dous casos, como un dereito de crédito a través do que paliar, mediante unha renda substitutiva, a perda da renda profesional.

Estas dúas concepcións non conducen sempre ás mesmas consecuencias. A idade da percepción da pensión dependerá, no primeiro caso, sobre todo, de consideracións económicas, mentres que no segundo, virá dada pola situación de invalidez que se presume. Sen embargo, na práctica, ámbalas dúas aproxímanse, xa que as esixencias económicas obrigan a miúdo a atrasa-lo dereito á pensión que se fai coincidir coa época que a invalidez poida presumirse de feito para a maior parte dos traballadores.

Esta pensión presenta desde o punto de vista da Seguridade Social importantes problemas nos seus aspectos técnicos: a idade previsible, a determinación da contía da prestación –cálculo da base reguladora–, a compatibilidade pensión-traballo e a imprescritibilidade do dereito ó recoñecemento da pensión.

Actualmente en España os requisitos para o acceso á pensión de xubilación son: ter cumprida a idade regulamentaria e ter cuberto un período mínimo de carencia.

A idade prevista legalmente é a de 65 anos, se ben existe transitoriamente, a posibilidade de xubilarse anticipadamente a partir dos 60 anos con coeficientes reductores, para os traballadores que tiveran a condición de mutualistas nalgunha mutualidade laboral de traballo por conta allea antes do 1 de xaneiro de 1967, sempre que se atopen en alta ou asimilada á alta. O Real decreto lei 16/2001 de 27 de decembro, de medidas para o establecemento dun sistema de xubilación gradual e flexible, que normativiza neste eido o previsto no acordo para a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social do 9 de abril de 2001 engade un novo suposto de xubilación anticipada, a partir dos 61 anos, de traballadores afiliados con posterioridade a 01.01.1967, que acrediten máis de 30 anos de cotización, figuren inscritos como demandantes de emprego, polo menos seis meses, e a causa do seu cese non lles fose imputable.

Excepcionalmente, en determinados supostos (reconversión industrial, xubilación parcial con contratos de relevo, xubilación especial ós 64 anos, traballos penosos, tóxicos, etc.), poderanse xubilar con antelación á idade ordinaria sen coeficientes reductores.

O Real Decreto Lei 16/2001 prevé a implantación de medidas desincentivadoras das xubilacións de carácter voluntario e a posta en marcha de medidas que flexibilicen a idade de xubilación, prolongando a vida activa a aqueles que voluntariamente o desexen e unha modificación da regulación da xubilación parcial, de maneira que dunha banda se posibilita a compatibilidade entre o percibo dunha pensión de xubilación e o desenvolvemento de actividades laborais e por outra permita a exoneración do pago de cotizacións sociais por continxencias comúns, excepto incapacidade temporal, dos traballadores de 65 e máis anos que prolonguen a actividade laboral sempre que acrediten 35 anos efectivos de cotización e constitúa unha decisión voluntaria e libre do traballador.

O período mínimo de carencia é de quince anos de cotización, dos cales polo menos dous deberán estar abranguidos dentro dos quince inmediatamente anteriores ó momento de causa-lo dereito, calculándose a contía en función da porcentaxe aplicable á base reguladora (a base reguladora calcúlase de acordo co cociente que resulte de dividir por 210 as bases de cotización do interesado dos 180 meses inmediatamente anteriores ó que se produza o feito causante), a porcentaxe obtense aplicando unha escala que comeza có 50% con quince anos, aumentando un 3% por cada ano adicional comprendido entre o décimo sexto e

o vixésimo quinto e un 2% a partir do vixésimo sexto ata acadar o 100% ós 35 anos, tal como especifícase no seguinte cadro:

Anos de cotización	Porcentaxe sobre a base reguladora	Anos de cotización	Porcentaxe sobre a base reguladora
Ós 15 anos	50%	Ós 26 anos	82%
Ós 16 anos	53%	Ós 27 anos	84%
Ós 17 anos	56%	Ós 28 anos	86%
Ós 18 anos	59%	Ós 29 anos	88%
Ós 19 anos	62%	Ós 30 anos	90%
Ós 20 anos	65%	Ós 31 anos	92%
Ós 21 anos	68%	Ós 32 anos	94%
Ós 22 anos	71%	Ós 33 anos	96%
Ós 23 anos	74%	Ós 34 anos	98%
Ós 24 anos	77%	Ós 35 anos	100%
Ós 25 anos	80%		

O citado Real decreto lei 16/2001 establece que cando se acceda á pensión de xubilación a unha idade superior ós 65 anos a porcentaxe aplicable á respectiva base reguladora será a resultante de sumar ó 100 por 100, un 2 por 100 adicional por cada ano completo cotizado a partir dos 65 anos, sempre que en dito momento o interesado tivera acreditados 35 anos de cotización. Noutro caso, a porcentaxe adicional indicado aplicarase, cumpridos os 65 anos, desde a data na que acreditase dito período de cotización

As pensións de xubilación da Seguridade Social constitúen as máis importantes desde o punto de vista numérico e tamén en contía económica.

Na Comunidade Autónoma Galega (cadro 11.12) hai, en 2002, 430.100 pensións de xubilación, que representan o 9,40% das 4.575.300 existentes en España. Do exame dos datos do cadro 11.12 pódese observa-lo incremento importantísimo do número das devanditas prestacións entre os anos 1997 e 1998, tanto na comunidade autónoma, como no total español, que é debido na súa maioría á conversión das pensións de incapacidade permanente dos beneficiarios de 65 ou máis anos en pensións de xubilación (ver nota ó pé do cadro), mentres que os aumentos interanuais de 1999, 2000, 2001 e 2002 son máis cativos e consecuencia do aumento natural do número das pensións. Incluso nos catro últimos anos baixan lixeiramente o número de pensións de xubilación na provincia de Ourense e no 2002 tamén na provincia de Lugo.

Como sinalabamos en informes anteriores, a estrutura da poboación das provincias de Lugo e Ourense, onde cun 25,82% da poboación da comunidade autónoma se concentra en 2002 preto dun 36,57% dos pensionistas de xubilación, constitúe un trazo fundamental e xoga un importante papel na elevada porcentaxe de Galicia sobre o total nacional. Destacan, doutra banda, en sentido contrario, o

número relativamente escaso, 118.200, de pensións de xubilación da Seguridade Social en Pontevedra, se ben e como se pode observar, debido ó transvase de pensionistas de invalidez permanente de máis de 65 anos, en 1998, aumentan en 34.000 –case un 50% dos 77.000 existentes en 1997–.

■ Cadro 11.12

**Pensións de xubilación. Por provincias.
Galicia/España. 1990/1995-2002⁽¹⁾**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1990	Nº	101,6	55,6	54,9	57,8	269,9	2.803,8
	Promedio	282,09	251,62	248,92	279,69	268,61	308,07
1995	Nº	116,6	59,6	58,6	69,5	304,4	3.265,2
	Promedio	390,97	341,97	332,23	402,76	372,90	443,96
1996	Nº	119,9	60,1	59,1	72,0	311,1	3.350,3
	Promedio	413,81	361,14	349,38	426,16	400,38	471,85
1997	Nº	124,8	62,6	60,7	77,0	325,1	3.502,5
	Promedio	419,60	364,01	355,15	414,34	395,42	478,28
1998	Nº	147,8	83,0	74,8	111,0	416,6	4.400,9
	Promedio	433,53	374,40	365,07	427,70	407,99	496,15
1999	Nº	149,9	83,4	74,6	112,9	420,8	4.450,2
	Promedio	441,64	381,43	371,72	435,51	415,55	505,51
2000	Nº	151,7	83,5	74,3	114,6	424,1	4.493,4
	Promedio	469,47	402,42	391,97	463,46	441,17	538,68
2001	Nº	153,6	83,6	74,3	116,6	428,2	4.545,6
	Promedio	507,4	434,0	421,9	503,2	477,2	584,5
2002	Nº	154,7	83,4	73,9	118,2	430,1	4.575,3
	Promedio	531,2	455,0	441,2	531,0	501,8	615,1

Elaboración propia

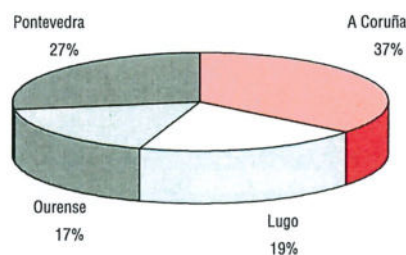
Números en miles redondeados. Medias anuais

Promedio, en euros, a decembro de cada ano

(1) A partir de novembro de 1997, as pensións de invalidez permanente de beneficiarios de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais e INSS

Pensións de xubilación en 2002

A media en 2002 das pensións galegas de xubilación situouse en 501,77 euros ó mes, subindo máis de 24,5 euros con respecto ó pasado ano, mentres que a media estatal sube, en 2002, máis de 30,5 euros, situándose en 615,10 euros-113,33 por riba da media galega-.

As provincias de Lugo e Ourense, polo importante número de pensións de xubilación do Réxime Agrario, aparecen ámbalas dúas con máis de 160 euros de diferenza con respecto á media estatal.

11.3.2. Pensións de invalidez permanente

Nas orixes da institucionalización do seguro de invalidez, a finais do pasado século, este foi concibido como unha vellez prematura, dando orixe a unha renda vitalicia que supoñía en realidade unha liquidación anticipada da pensión de vellez. A evolución posterior permitiu defini-la invalidez cunha noción distinta á de xubilación na que cada vez con maior énfase vaise poñendo o acento nas medidas encamiñadas á rehabilitación e recuperación do traballador.

A invalidez, desde o punto de vista de prestación contributiva, defínese pola súa relación co exercicio dunha actividade profesional, ben como unha incapacidade para exercer unha profesión determinada -incapacidade permanente total para a profesión habitual- podendo neste caso dedicarse a outra distinta, ou ben como unha incapacidade xeral para a obtención de calquera tipo de ingresos -incapacidade permanente absoluta-, que lle inhabilita por completo para toda profesión ou oficio.

A invalidez tamén pode orixinar unha incapacidade parcial para a profesión habitual, que no sistema español de Seguridade Social é aquela que sen acadalo grado de total, ocasiona ó traballador unha diminución do 33% no seu rendemento normal para dita profesión, sen impedirlle a realización das tarefas fundamentais desta.

A Seguridade Social española prevé tamén unha incapacidade absoluta agravada, que constitúe a gran invalidez, para aqueles traballadores incapacitados absolutos que, como consecuencia de perdas anatómicas ou funcionais, necesitan a asistencia doutra persoa para realiza-los actos máis esenciais da vida, tales como vestirse, desprazarse, xantar ou análogos.

O acordo sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social e a Lei 24/1997 establecen a regulación da invalidez absoluta e gran invalidez nos termos actuais, se ben introducen determinadas medidas que confiren unha maior transparencia e seguridade xurídica no recoñecemento e graduación das incapacidades permanentes (total e parcial) efectuadas de acordo a un listado que se aproba regulamentariamente e a un réxime de incompatibilidades co traballo, pasando a denominarse e equipararse, a partir dos 65 anos, a pensión por incapacidade permanente á pensión de xubilación. Non obstante, o acordo para a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social prevé a eliminación do tope de 65 anos para acceder á declaración de incapacidade permanente cando esta se derive de accidente de traballo ou enfermidade profesional.

As pensións de incapacidade experimentan pequenas subidas no seu número ata 1997-ver informes anteriores e o cadro 11-13-, en que baixan en moi escasa medida en relación ó ano precedente. As pensións de incapacidade permanente sofren en 1998 unha drástica diminución polo feito de que a partir de novembro de 1997

os beneficiarios das pensións de incapacidade permanente de 65 anos ou máis pasen a ter a condición de xubilados. A baixada é de tal xeito que das 146.500 existentes en 1997 en toda Galicia quedan só 59.200; en 1998 dita diminución é maior porcentualmente en Galicia –o 59,59%– que no total estatal o –50,54%–. En 2002 o número das pensións de invalidez aumentan en 100 na comunidade autónoma. As 57.800 pensións de incapacidade permanente existentes en Galicia pasan a representar un 8,51% respecto do total de pensións.

Cadro 11.13

**Pensións de invalidez. Por provincias. Galicia/España.
1990/1995-2002 ⁽¹⁾**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1990	Nº	36,3	32,8	23,2	54,7	147,0	1.567,9
	Promedio	251,10	226,82	229,24	240,22	238,21	284,33
1995	Nº	40,0	33,8	23,6	57,5	154,8	1.672,3
	Promedio	354,54	307,39	310,70	329,38	328,33	403,64
1996	Nº	40,8	33,4	23,6	57,1	154,9	1.684,0
	Promedio	378,42	324,62	327,79	348,26	347,94	428,34
1997	Nº	39,6	31,2	22,1	53,6	146,5	1.626,6
	Promedio	432,98	337,76	353,46	378,47	385,22	471,29
1998	Nº	19,5	10,9	7,7	21,1	59,2	804,5
	Promedio	456,19	355,08	372,07	396,08	407,74	492,94
1999	Nº	19,9	10,3	7,7	20,5	58,4	798,0
	Promedio	465,36	362,06	379,48	409,84	415,85	502,46
2000	Nº	20,5	9,8	7,9	19,9	58,0	792,6
	Promedio	498,95	397,78	415,22	452,67	455,04	542,59
2001	Nº	21,0	9,4	8,0	19,4	57,7	788,6
	Promedio	543,67	441,95	459,02	497,41	500,37	593,18
2002	Nº	21,5	8,9	8,1	19,2	57,8	787,4
	Promedio	574,92	473,36	491,83	530,84	533,22	628,66

Elaboración propia

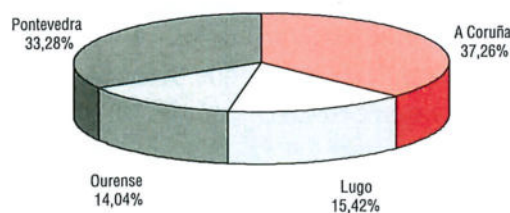
Números en miles redondeados. Medias anuais

Promedio, en euros, a decembro de cada ano

(1) A partir de novembro de 1997, as pensións de invalidez permanente de beneficiarios de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais e INSS

Pensións de invalidez en 2002

O mesmo que ocorre coas pensións de xubilación, a proporción de pensións de invalidez en Galicia, en relación co total destas en España, era tradicionalmente moito maior que a da poboación. Sen embargo, despois de 1998 queda establecida nun 7,36%, fronte ó 9% do ano anterior, o que sen dúbida pon de manifesto o elevado número de incapacitados permanentes de 65 anos ou máis existentes en Galicia, que engrosan xa a partir de 1998 o número de pensionistas de xubilación. En 2002 aumentan moi lixeiramente nas provincias de A Coruña e Ourense, diminuindo tamén en moi pequena medida en Pontevedra e algo máis acusado en Lugo. No cómputo da comunidade autónoma sube só en 100 pensións, descendendo en moi pequena contía no conxunto de España o número de pensionistas de incapacidade. A contía media da prestación de invalidez permanente en Galicia, é de 533,22 euros mes- subindo con respecto a 2001 en 33,43 euros, pero inferior en máis de 95 euros á media estatal, sendo significativamente baixas ás correspondentes ás provincias de Lugo e Ourense.

O cadro 11.14 proporciónanos información sobre a distribución do número de pensións de invalidez segundo os grados de incapacidade. De acordo con estes datos o volume maior de pensionistas de invalidez en Galicia son os incapacitados totais: 34.223, que representan o 59,21% do total de inválidos galegos, e o 8,28% dos incapacitados totais españois, unha cifra maior que a que correspondería a proporción da poboación, máis que en virtude do importantísimo transvase de incapacitados permanentes con 65 ou máis anos a xubilados operada en 1998, correixe en parte a enorme desproporción de anos anteriores. Convén resaltar tamén o elevado número de inválidos absolutos de Pontevedra, aínda que moito menor tanto en número como proporcionalmente ós anos precedentes pola diminución dos citados pensionistas maiores de 65 anos.

11.3.3. Pensións de viuvez

Integrada dentro do que tradicionalmente se considera como seguro por falecemento ou prestacións por morte e supervivencia, a pensión de viuvez ten como finalidade reparar-lo dano causado pola desaparición dun dos cónxuxes, e a ela ten dereito o supervivente, nos seguintes termos: se o falecido se atopase no momento do óbito en alta ou situación asimilada á alta, en caso de morte por enfermidade común deberá completar un período mínimo de cotización de cincocentos días, dentro dos cinco anos anteriores ó falecemento, non esixíndose ningún período en caso de accidente, sexa ou non laboral, ou enfermidade profesional. Se o falecido non estivera de alta ou situación asimilada á alta poderán causar dereito a pensión sempre que se acredite un período mínimo de cotización de quince anos (reforma da Lei 24/1997).

No suposto de separación ou divorcio, o dereito á pensión de viuvez corresponderá a quen sexa ou fora cónxuxe lexítimo, e ós separados ou divorciados que non contraeran novas nupcias, en contía proporcional ó tempo vivido co cónxuxe falecido, con independencia das causas que determinaran a separación ou o divorcio. É compatible con calquera renda de traballo do beneficiario e coa pensión de xubilación ou incapacidade permanente a que o mesmo tivera dereito.

A Lei 24/1997, do 15 de xullo, sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social estableceu modificacións normativas nas prestacións de viuvez, co incremento da súa contía atendendo ó nivel de renda e cargas familiares, cen-

trándose prioritariamente, nas pensións mínimas daqueles que teñan menos de 60 anos, para equipara-la súa contía coas pensións mínimas que o sistema outorga ós viúvos (as) maiores de 60 anos, o que se realizou gradualmente tendo plena aplicación no ano 2000. O acordo para a mellora e desenvolvemento do sistema de protección social do 9 de abril de 2001 contempla a previsión do incremento da porcentaxe a aplicar sobre a base reguladora do 45% actual ata o 52% e o 70% no caso de viúvos/as con cargas familiares e un novo marco de compatibilidades permitindo nalgúns casos mante-la pensión aínda que o pensionista contraia novas nupcias.

**Pensións de invalidez en vigor segundo grao de incapacidade.
Por provincias. Galicia/España. 1995/2000-2002**

■ Cadro 11.14

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Gran invalidez						
1997	993	675	487	984	3.138	34.478
1998	707	332	249	574	1.861	22.667
1999	734	340	256	579	1.909	23.147
2000	747	346	277	590	1.960	23.925
2001	760	341	283	589	1.973	24.724
2002	790	341	294	630	2.055	25.399
Invalidez absoluta						
1997	13.160	9.014	6.768	22.834	51.777	836.473
1998	7.453	3.440	2.809	8.523	22.225	368.411
1999	7.573	3.266	2.785	8.270	21.894	360.188
2000	7.655	3.077	2.852	7.963	21.547	353.756
2001	7.788	2.991	2.928	7.701	21.408	349.322
2002	7.908	2.900	3.059	7.407	21.274	345.974
Invalidez total						
1997	24.963	21.330	14.707	29.377	90.377	740.379
1998	11.139	7.058	4.637	11.869	34.703	408.612
1999	11.421	6.700	4.617	11.510	34.248	410.376
2000	11.961	6.369	4.680	11.215	34.226	411.131
2001	12.370	6.012	4.727	10.984	34.091	411.249
2002	12.752	5.674	4.757	11.041	34.224	413.126
Invalidez parcial						
1997	446	167	174	415	1.202	15.252
1998	156	49	54	137	396	4.860
1999	135	44	48	122	349	4.307
2000	117	38	42	109	306	3.806
2001	102	30	33	101	266	3.323
2002	87	23	24	85	219	2.888

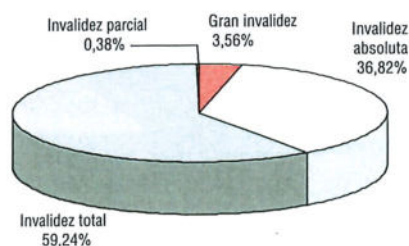
Elaboración propia

Medias anuais en miles

A partir de novembro de 1997, as pensións de invalidez permanente de beneficiarios de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais e INSS

Pensións de invalidez en Galicia en 2002

Continúa en 2002 a tendencia no aumento de pensións de viuvez en Galicia (cadro 11.15), aumento que se cifra en 2.200 novos pensionistas viúvos ou viúvas máis que o ano anterior:

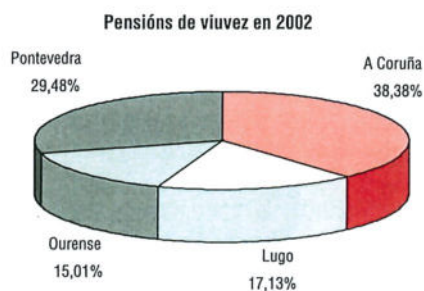
As 165.200 pensións de viuvez en Galicia representan un 7,97% do total español, destacando con respecto ó total da poboación, as cifras de Lugo e Ourense cunha maior porcentaxe que as da Coruña e Pontevedra.

Pensións de viuvez. Por provincias. Galicia/España. 1990/1995-2002

■ Cadro 11.15

		Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia		
1990	Nº	44,8	21,6	18,4	34,6	119,5	1.541,0
	Promedio	175,80	137,43	138,96	171,94	162,07	188,76
1995	Nº	54,0	25,3	22,0	42,0	143,3	1.817,5
	Promedio	250,33	192,80	196,94	245,56	230,59	273,07
1996	Nº	55,6	25,9	22,5	42,9	146,9	1.856,9
	Promedio	263,61	202,70	207,71	258,68	243,16	288,32
1997	Nº	57,1	26,3	23,0	44,0	150,4	1.897,5
	Promedio	271,07	209,26	214,72	266,10	250,20	297,63
1998	Nº	58,4	26,8	23,6	45,0	153,8	1.936,7
	Promedio	278,54	215,35	221,12	273,88	257,36	307,09
1999	Nº	59,7	27,3	24,0	45,9	156,9	1.973,3
	Promedio	283,85	219,45	225,26	278,92	262,22	312,91
2000	Nº	61,1	27,7	24,3	47,0	160,1	2.009,6
	Promedio	300,94	232,86	239,08	295,64	277,84	332,91
2001	Nº	62,3	28,0	24,6	47,9	162,8	2.042,4
	Promedio	329,6	255,7	262,4	323,4	305,0	364,9
2002	Nº	63,4	28,3	24,8	48,7	165,2	2.073,3
	Promedio	355,4	277,7	283,2	349,2	329,4	393,8

Elaboración propia
Números en miles. Medias anuais
Promedio, en euros, a decembro de cada ano
Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais e INSS

Como sinalabamos en informes anteriores, a media da contía económica das pensións de viuvez nas provincias galegas –329,41 euros– é inferior á do conxunto de España, nun proceso, ademais, no que a diferenza a favor da media nacional vaise acrecentando ano tras ano, pasando, como pode observarse no citado cadro 11.15, dos 26,69 euros menos en 1990 a 64,36 en 2002.

Tendo en conta a baixa dotación destas pensións –o 45% da base reguladora ata o ano 2001 ou o mínimo legal– e mesmo a posibilidade de reparto en caso de haber ex cónxuxes superviventes, a diferenza da contía en máis dun 16% reviste, se cabe, maior importancia. Como no resto das pensións, as diferenzas das medias de Lugo e Ourense, con respecto ó total español, son aínda maiores.

11.3.4. Pensións de orfandade

A pensión de orfandade que deriva do falecemento do causante, ten por finalidade a obtención dunha prestación por cada un dos fillos, calquera que sexa a natureza legal da súa filiación, que sexan menores de certa idade ou estean incapacitados para todo traballo, sempre que no seu caso teña cuberto o período mínimo de cotización esixido para ter dereito á pensión de viuvez.

A incapacidade para o traballo debe ser permanente e absoluta, que inhabilite para toda profesión ou oficio.

Tamén terán dereito á pensión de orfandade, nas mesmas condicións, os fillos adoptivos do causante, sempre que a adopción tivera lugar con dous anos de antelación.

Así mesmo, terán dereito os fillos que o cónxuxe supervivente levara ó matrimonio sempre que se celebre con dous anos de antelación, se comprobe que convivían co causante e ás súas expensas e que non teñan dereito a outra pensión da Seguridade Social, nin queden familiares con obriga e posibilidades de prestarlles alimentos, segundo a lexislación civil.

A Lei 24/1997, do 15 de xullo, sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social que desenvolve o Pacto de Toledo ampliou o límite de idade para o percibo das pensións de orfandade, calquera que sexa a natureza legal da filiación, desde os 18 ós 21 anos, e no suposto de que non sobrevivira ningún dos pais, o límite será ós 23 anos, tendo aplicación dende 1999. O acordo para a mellora e desenvolvemento sistema de protección social contempla a elevación de novo do límite, fixándoo en 22 anos con carácter xeral e en 24 para a orfandade absoluta a partir de 2002.

Durante 2002 produciuse en Galicia (cadro 11.16) un aumento de 1.297 pensións de orfandade, incremento que ten lugar nas catro provincias. Os 21.280 orfos acoillidos ó sistema da Seguridade Social no país galego representan o 7,80% do total estatal, dos cales o 41% son da Coruña, o 34,53% de Pontevedra, o 12,85% de Lugo e o 11,62% de Ourense.

O importe medio da contía da pensión experimenta un moderado aumento, tanto en Galicia como no total español, sendo a da Comunidade Autónoma Galega lixeiramente inferior á media estatal, cunha diferenza, a favor do total do Estado, no ano 2002 de 10,95 euros mensuais.

**Pensións de orfandade. Por provincias.
Galicia/España. 1990/1995-2002**

■ Cadro 11.16

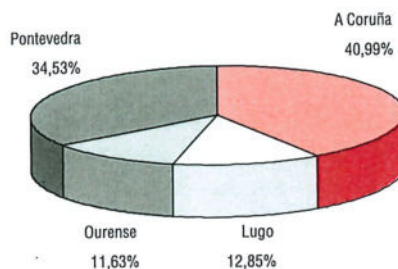
		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1990	Nº	5.448	1.564	1.561	4.707	13.280	163.653
	Promedio	154,31	138,21	137,60	155,83	150,99	157,84
1995	Nº	5.738	1.716	1.641	4.738	13.833	168.659
	Promedio	197,75	179,22	181,21	197,22	193,31	205,11
1996	Nº	6.900	2.092	1.849	5.767	16.608	207.816
	Promedio	170,16	156,70	165,95	167,15	166,96	174,41
1997	Nº	6.986	2.163	1.942	5.829	16.920	212.146
	Promedio	177,23	164,13	171,66	173,75	173,72	181,37
1998	Nº	7.559	2.363	2.127	6.369	18.418	231.733
	Promedio	181,52	167,37	174,46	176,58	177,18	186,05
1999	Nº	7.593	2.373	2.134	6.389	18.489	232.625
	Promedio	184,76	170,30	177,76	179,61	180,32	189,45
2000	Nº	8.391	2.627	2.341	7.118	20.477	260.684
	Promedio	196,18	180,54	187,83	189,29	190,83	200,26
2001	Nº	8.188	2.539	2.318	6.938	19.983	254.962
	Promedio	216,05	197,53	205,52	205,65	208,86	219,17
2002	Nº	8.723	2.734	2.474	7.349	21.280	272.885
	Promedio	227,60	207,54	214,70	217,31	219,97	230,92

Elaboración propia

Datos do nº de pensións en euros, a decembro de cada ano

Fonte: INSS

Pensións de orfandade en 2002

11.3.5. Pensións en favor de familiares

O aseguramento derivado da morte pode chegar ademais de ó cónxuxe e ós fillos a outros parentes consanguíneos do causante -avós, pais, irmáns e netos- que reúnan certos requisitos, entre eles, ineludiblemente, a convivencia co causante dous anos antes do falecemento, non ter dereito a outra pensión e carecer de medios de subsistencia e de familiares obrigados a dar alimentos.

En 2002, segundo o cadro 11.17, aumentan en 125 o número de pensións en relación co ano anterior, para chegar ós 5.070 pensionistas galegos que representan o 12,04% do total do conxunto nacional.

■ Cadro 11.17

**Pensións en favor de familiares. Por provincias.
Galicia/España. 1990/1995-2002**

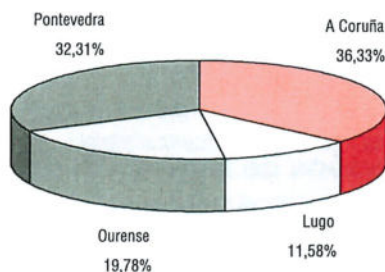
	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1990						
Nº	977	193	462	1.110	2.742	26.484
Promedio	188,74	189,47	171,65	175,81	180,68	190,59
1995						
Nº	1.526	411	768	1.628	4.333	42.797
Promedio	213,35	188,16	205,58	207,84	207,51	203,74
1996						
Nº	1.572	480	811	1.655	4.518	44.274
Promedio	216,92	188,23	212,20	211,50	211,04	209,10
1997						
Nº	1.658	502	869	1.706	4.735	45.988
Promedio	222,21	198,29	218,83	217,33	217,30	217,62
1998						
Nº	1.659	502	898	1.646	4.705	45.460
Promedio	230,87	205,90	221,74	224,36	224,18	225,49
1999						
Nº	1.669	503	905	1.643	4.720	45.270
Promedio	234,38	210,31	226,06	228,39	228,13	229,75
2000						
Nº	1.779	550	959	1.654	4.942	44.156
Promedio	249,33	227,68	242,95	242,53	243,40	248,61
2001						
Nº	1.816	556	966	1.607	4.945	42.977
Promedio	270,75	255,53	264,16	262,53	265,08	274,29
2002						
Nº	1.842	587	1.003	1.638	5.070	42.112
Promedio	291,11	268,13	278,12	281,72	282,84	296,57

Elaboración propia

Datos do nº de pensións en euros, a decembro de cada ano

Fonte: INSS

Pensións en favor de familiares en 2002

O dato máis salientable da análise provincial é o elevado número de pensionistas da provincia de Ourense, sobre todo, se a comparamos con Lugo, á que case duplica. Sobre o número de pensións nas catro provincias galegas e na provincia de Ourense é onde en 2002 aumenta máis porcentualmente o número destas pensións.

No que se refire á contía media de pensión cabe destacar polo que atinxe ó global galego en 2002 (282,64 euros), que é lixeiramente inferior á media estatal –296,57 mensuais–, e a media na provincia de Lugo está máis de 14,5 euros debaixo da media galega.

11.4. Outras prestacións

A Lei 42/1994, do 30 de decembro, de medidas fiscais, administrativas e de orde social crea unha nova figura entre as prestacións da Seguridade Social: a incapacidade temporal, que vén a substituír á incapacidade laboral transitoria (ILT) e á invalidez provisional. A incapacidade temporal ten unha duración de doce meses, prorrogables por outros seis. Así mesmo, a citada lei desvincula da incapacidade temporal a continxencia de maternidade, que adquire categoría de prestación autónoma con dereito a unha cobertura do 100% da base reguladora.

Ante a inexistencia de estatísticas destas dúas novas prestacións proporcionadas polo Ministerio de Traballo e Asuntos Sociais, examinaremos dentro deste apartado os datos de incapacidade temporal e maternidade obtidos da información das memorias da Delegación do Goberno en Galicia.

11.4.1. Prestacións de incapacidade temporal

Existían, en 1996, 18.282 beneficiarios de incapacidade temporal en Galicia, dos que o 38,17% correspondían á provincia de Pontevedra. En 1997 –ver informes de anos anteriores– prodúcese un forte descenso no total de Galicia, quedando en 14.944, descenso que vén dado pola diminución do número de beneficiarios en tódalas provincias –especialmente importante en Pontevedra– agás Ourense, onde medra lixeiramente. O número de beneficiarios no cómputo xeral galego en 1998 –cadro 11.18– 14.007, baixa tamén con respecto ó ano anterior aínda que en moito menor medida. En 1999 prodúcese unha enorme diminución de preto do 30% dos incapacitados, quedando a 31 de decembro, 9.962 no total da comunidade galega. No ano 2.000 prodúcese, en termos globais, unha pequena diminución do número de beneficiarios e en 2001 outra moi similar á do ano anterior e que se cifra en algo máis de trescentos cincuenta, no ano 2002 a diminución é de 317 beneficiarios establecéndose a 31 de decembro no número de 8.869 para o total de Galicia. A pesar da diminución de incapacitados, que se produce nas catro provincias, aumenta lixeiramente o aboado en Galicia por esta prestación, constituíndo o máis salientable o aumento na provincia de Pontevedra.

11.4.2. Prestacións de maternidade

Considéranse situacións protexidas a maternidade, a adopción e o acollemento preadoptivo ou permanente, durante os períodos de descanso que se aproveiten por ditas situacións. A prestación consiste nun subsidio en función da base reguladora que, no caso da maternidade, é de 16 semanas de duración, ampliábles por parto múltiple en dúas semanas máis por cada fillo. Nos supostos de adopción e acollemento, tanto preadoptivo como permanente, de menores de ata seis anos, a suspensión terá unha duración de 16 semanas, ampliábles no suposto de adopción ou acollemento múltiple en dúas semanas por fillo; esténdese o suposto a maiores discapacitados ou minusválidos con especiais dificultades de inserción.

■ Cadro 11.18

**Beneficiarios e importe anual de prestacións por incapacidade temporal.
Galicia. 1997 -2001**

	Número de beneficiarios (1)					Importe anual (millóns de euros)				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
A Coruña	4.371	3.536	3.191	3.190	2.939	52,86	52,48	47,11	49,02	51,38
Lugo	3.590	1.786	1.659	1.466	1.449	20,26	17,90	16,85	16,80	17,27
Ourense	1.898	1.385	1.131	1.067	1.054	17,08	15,55	13,54	14,98	14,45
Pontevedra	4.148	3.255	3.558	3.463	3.427	48,17	56,78	56,01	61,24	63,10
Galicia	14.007	9.962	9.539	9.186	8.869	138,37	142,71	133,51	142,05	146,20

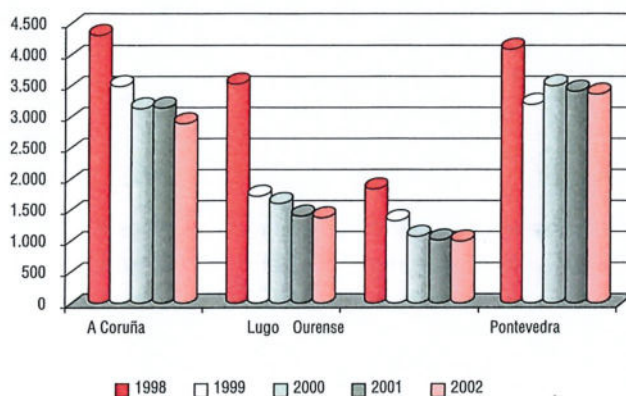
Elaboración propia

Datos a 31 de decembro de cada ano

(1) Agás ISM. Contempla en 1998 e 1999 os beneficios de invalidez provisional que residualmente manteñen a prestación ata a súa finalización

Fonte: Delegación do Goberno en Galicia

**Evolución de beneficiarios de prestacións por
incapacidade temporal**

O acordo para a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social prevé a aprobación dunha bonificación do 100% da contribución empresarial á seguridade social por continxencias comúns por período máximo dun ano cando se produza a reincorporación ó posto de traballo da muller nos supostos de suspensión do contrato de traballo por maternidade.

No cadro 11.19 ofrécese os datos correspondentes ó importe anual en concepto de maternidade en Galicia, que representa en 2002, 35,18 millóns de euros dos que o 42,92% abóanse na provincia da Coruña.

■ Cadro 11.19

**Importe anual de prestacións por maternidade.
Galicia. 1999 -2002**

	1999	2000	2001	2002
A Coruña	10,79	12,74	15,73	15,10
Lugo	2,25	2,98	3,08	3,66
Ourense	2,08	2,73	3,09	3,33
Pontevedra	9,23	10,67	12,58	13,09
Galicia	24,36	29,12	34,48	35,18

Elaboración propia

Datos a 31 de decembro

Datos en millóns de euros, total reximes

Fonte: Delegación do Goberno en Galicia

11.4.3. Prestacións familiares por fillo a cargo

A prestación familiar por fillo a cargo experimenta, a partir de 1991, unha importante transformación, perdendo o seu carácter de prestación exclusiva da Seguridade Social e pasando a ter carácter universal. Recentemente, o Real decreto-lei 1/2000 do 14 de xaneiro, actualizou a contía das prestacións por fillos menores de 18 anos non minusválidos e por fillos tamén menores minusválidos nun grao igual ou superior ó 33%, establecendo a súa vez dúas novas prestacións de pago único: a primeira é dirixida ós casos de nacemento do terceiro ou posterior fillo e a segunda para supostos de parto múltiple, segundo coa seguinte táboa:

Nº de fillos nados	Nº de veces importe mensual salario mínimo
2	Catro
3	Oito
4 e máis	Doce

As prestacións periódicas consisten no ano 2003:

1. Fillos menores de 18 anos non minusválidos: unha asignación económica de 291 euros anuais (24,25 mensuais) debendo neste caso acreditar ingresos inferiores ó límite establecido: 8.264,28 euros anuais máis un 15% por cada fillo a cargo a partir do segundo.
2. Asignación por fillo menor de 18 anos, que ademais está afectado por unha minusvalía en grao igual ou superior ó 33%: 581,64 euros anuais (48,47 mensuais).
3. Asignación por fillo con 18 ou máis anos afectado por unha minusvalía en grao igual ou superior ó 65%: 3.129,48 euros anuais (260,79 mensuais).
4. Asignación por fillo con 18 ou máis anos afectado por unha minusvalía en grao igual ou superior ó 75% e que precise o concurso doutra persoa para realiza-los actos vitais máis elementais como vestir, desprazar, comer ou semellantes: 4.694,28 euros anuais (391,19 mensuais).

Nos cadros 11.20 e 11.21 recóllense a media anual do número de beneficiarios e causantes da prestación en 1993 e de 2000 a 2002, distinguindo a modalidade contributiva, ou de beneficiario que ten dereito con cargo á súa relación coa Seguridade Social, e non contributiva ou universal, xerada a favor do que non ten dereito pola súa vinculación á Seguridade Social.

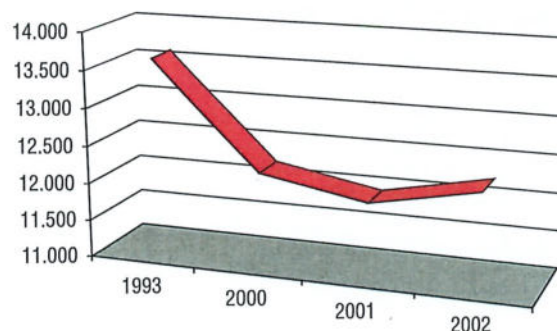
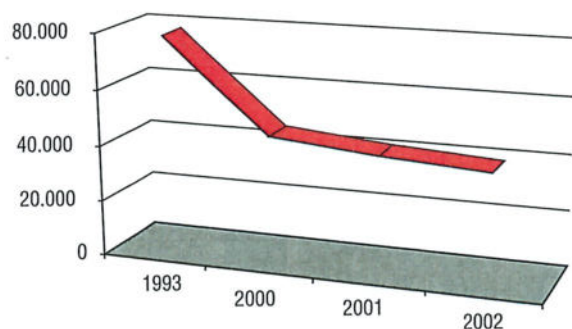
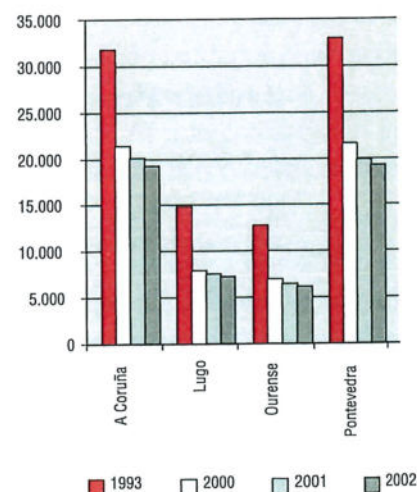
En 2002, hai en Galicia (cadro 11.21) 55.068 fillos na modalidade contributiva con dereito a dita prestación, que corresponden (cadro 11.20) a 39.123 familias, 1,41 fillos por familia. Na non contributiva, o número de fillos con dereito a subsidio é de 16.251, que corresponden a 12.238 familiares beneficiarios. Como pode apreciarse en 2002, continúa a tendencia decrecente, tanto dos causantes como de familias beneficiarias das prestacións contributiva anque non na non contributiva que tanto en causantes como en beneficiarios experimenta unha lixeira subida con respecto ó ano anterior. Da análise provincial, infírese que é a provincia de Pontevedra onde existe maior número de causantes e beneficiarios na modalidade contributiva, 20.710 e 14.312, respectivamente, en 2002, e ocupa o último lugar Ourense, tanto no número de causantes como de beneficiarios.

■ Cadro 11.20
**Beneficiarios de prestacións familiares por fillo a cargo. Por provincias.
Galicia/España. 1993 e 2000-2002**

	Modalidade contributiva				Modalidade non contributiva				Total			
	1993	2000	2001	2002	1993	2000	2001	2002	1993	2000	2001	2002
A Coruña	24.864	16.066	14.863	13.974	6.675	5.224	5.112	5.205	31.539	21.290	19.974	19.179
Lugo	13.306	6.742	6.423	6.094	1.282	959	945	1.025	14.588	7.701	7.368	7.119
Ourense	11.235	5.523	5.025	4.743	1.363	1.311	1.268	1.349	12.597	6.834	6.292	6.092
Pontevedra	28.404	16.658	15.116	14.312	4.294	4.719	4.626	4.659	32.697	21.377	19.742	18.970
Galicia	77.807	44.988	41.426	39.123	13.614	12.213	11.950	12.238	91.421	57.202	53.377	51.360
España	862.819	656.652	612.693	598.599	148.692	137.443	135.152	146.646	1.011.512	794.095	747.845	745.245

Elaboración propia
Medias anuais

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

Modalidade non contributiva

Modalidade contributiva

Evolución do total de prestacións familiares por fillo a cargo

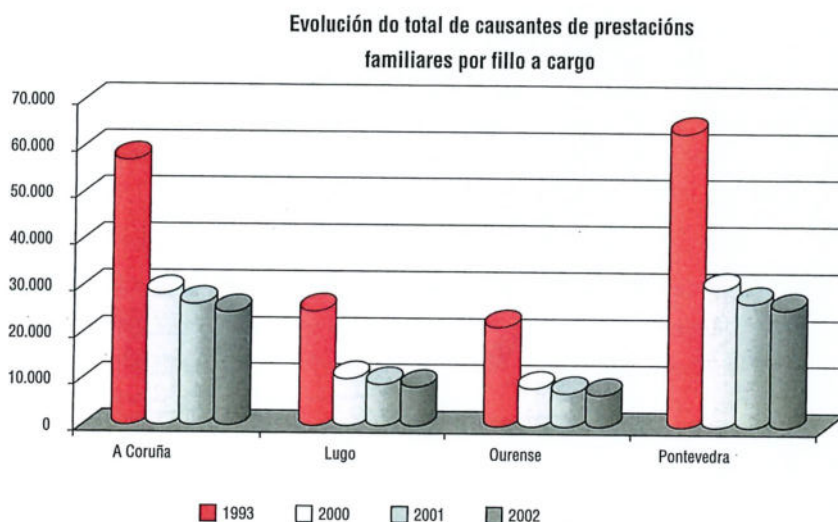
■ Cadro 11.21

**Causantes de prestacións familiares por fillo a cargo.
Galicia/España. 1993 e 2000-2002**

	Modalidade contributiva				Modalidade non contributiva				Total			
	1993	2000	2001	2002	1993	2000	2001	2002	1993	2000	2001	2002
A Coruña	46.926	22.865	20.619	19.158	11.573	6.839	6.663	6.814	58.499	29.704	27.282	25.972
Lugo	24.062	9.832	9.142	8.584	2.157	1.324	1.299	1.397	26.219	11.156	10.440	9.981
Ourense	20.177	7.997	7.129	6.616	2.520	1.874	1.790	1.876	22.697	9.871	8.919	8.491
Pontevedra	56.633	25.069	22.101	20.710	7.842	6.258	6.123	6.164	64.474	31.327	28.224	26.874
Galicia	147.798	65.764	58.991	55.068	24.091	16.295	15.875	16.251	171.889	82.059	74.866	71.319
España	1.795.215	1.067.158	977.545	946.994	287.682	203.661	197.783	214.119	2.082.897	1.270.819	1.175.328	1.161.113

Medias anuais

Fonte: Ministerio de Traballo e Asuntos Sociais

O cadro 11.22 reflicte que en 2002 aumenta, ó igual que na media estatal, o importe das prestacións, tanto contributivas como non contributivas, e faino nas catro provincias, supoñendo para o total da comunidade autónoma 61,24 millóns de euros que representa o 7,80% do total do Estado.

11.4.4. Prestacións por desemprego

A normativa española de Seguridade Social sinala que a prestación de desemprego ten por obxecto garanti-la continxencia na que se atopan aqueles que, podendo e querendo traballar, perden o seu emprego ou ven reducida a súa xornada ordinaria de traballo.

O desemprego é total cando o traballador cesa con carácter temporal ou definitivo na actividade que viña desenvolvendo e vese privado conseguintemente do seu salario. O desemprego é parcial cando o traballador ve reducida temporalmente a súa xornada ordinaria de traballo, alomenos nunha terceira parte, sempre que o salario sexa obxecto de análoga redución.

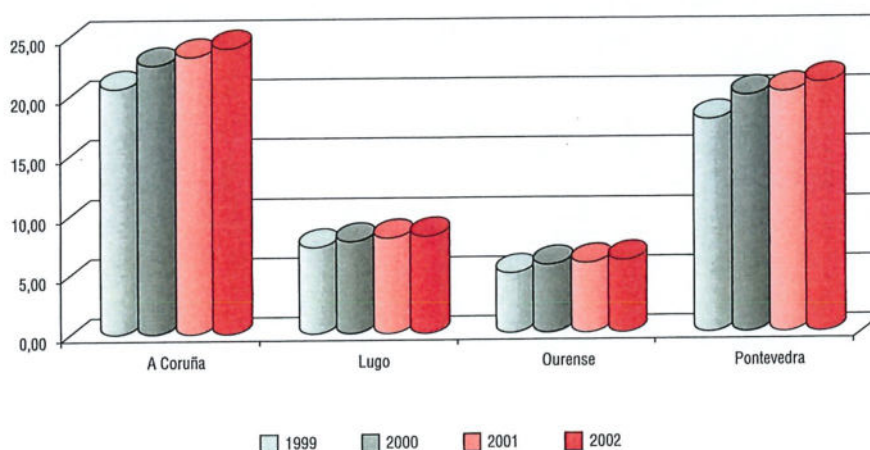
■ Cadro 11.22

**Importe das prestacións familiares por fillo a cargo.
Galicia/España. 1999-2002**

	Modalidade contributiva				Modalidade non contributiva				Total			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
A Coruña	16,70	18,09	18,55	18,89	4,48	5,15	5,34	5,69	21,18	23,24	23,89	24,58
Lugo	7,01	7,39	7,48	7,53	0,85	0,92	0,99	1,10	7,86	8,31	8,47	8,63
Ourense	4,67	5,13	5,15	5,24	0,97	1,17	1,26	1,38	5,63	6,29	6,40	6,62
Pontevedra	15,03	16,37	16,29	16,65	3,43	4,08	4,39	4,76	18,46	20,45	20,67	21,42
Galicia	43,41	46,97	47,47	48,31	9,72	11,32	11,97	12,93	53,13	58,29	59,44	61,25
España	579,09	641,11	648,13	667,24	83,83	101,36	106,15	117,45	665,51	742,46	754,28	784,69

Medias anuais
Datos en millóns de euros/ano
Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

Evolución do importe das prestacións familiares por fillo a cargo

A protección por desemprego estrutúrase nun nivel contributivo e noutro nivel asistencial. O nivel contributivo ten por obxecto proporcionar prestacións substitutivas das rendas salariais deixadas de percibir como consecuencia da perda dun emprego anterior ou da redución da xornada. A duración da prestación por desemprego está en función dos períodos de ocupación cotizados nos 6 anos anteriores á situación legal de desemprego de acordo a unha escala que na actualidade vai desde un mínimo de 120 días de prestación ós que cotizaron un período abranguido entre 360 días, ata 539, a un máximo de 720 días ós que cotizaran máis de 2.160 días.

O nivel asistencial, complementario do contributivo, garante a protección a traballadores desempregados en condicións determinadas que enumera o artigo 215 da Lei Xeral da Seguridade Social (ter esgotado a prestación por desemprego e ter responsabilidades familiares, ou ben, ser un maior de 45 anos, traballador emigrante retornado, liberado de prisión, etc.).

Doutra banda o Real-decreto 236/2000 de 18 de febreiro estableceu, seguindo as directrices sobre o emprego da Unión Europea, a renda activa de inserción, que

combinando medidas activas con pasivas vai dirixido a mellora-la capacidade de inserción profesional dos desempregados de longa duración. Configúrase como un itinerario de inserción laboral a partir dun compromiso de actividade, cunha titoría individualizada, incorporando ó beneficiario a programas de emprego e/ou formación e co apoio complementario dunha renda como axuda económica.

Poderán ser beneficiarios do programa os traballadores desempregados que reúnan os requisitos de : a) Ter cumprida a idade de 45 anos; b) Ser desempregados inscritos ininterrompidamente na oficina de emprego durante doce ou máis meses; c) Ter extinguida a prestación de desemprego de nivel contributivo e/ou o subsidio asistencial; d) Ter responsabilidades familiares.

A renda, que comeza a percibirse ós tres meses, a contar desde a data de solicitude de incorporación ó programa con subscripción do compromiso de actividade e cunha duración máxima de dez meses será igual ó 75% do salario mínimo interprofesional vixente, excluída a parte proporcional das dúas pagas extraordinarias.

Por último o Decreto-lei 5/2002 de 24 de maio de medidas urxentes para a reforma do sistema de protección por desemprego e mellora da ocupabilidade introduce importantes modificacións que afectan a conceptos de:

- oferta adecuada de emprego.
- supresión de salarios de tramitación en caso de despido improcedente.
- exclusión da prestación dos traballadores fixos discontinuos de chamada certa (aqueles que saben de antemán en que meses do ano traballan e en cales están en paro).
- modificacións no subsidio agrario para os traballadores eventuais do campo de Andalucía e Estremadura.
- medidas para os maiores de 52 anos que supoñen que a indemnización por despido e a rentabilidade que se obteña dela é incompatible coa percepción do subsidio de desemprego.

En Galicia, cadro 11.23, no ano 2000 subscribíronse 702 programas acollidos ó beneficio da renda activa de integración que constituían unha porcentaxe do 17,70% dos 3.966 subscritos en España. No ano 2001 elévanse a 1.427 que supoñen o 18,41 % dos 7.752, o que sen dúbida vén sinalar a boa acollida do programa na comunidade galega nestes dous primeiros anos de a súa implantación. O número maior de beneficiarios corresponde á provincia da Coruña, destacando o número proporcionalmente importante dos beneficiarios da provincia de Ourense.

No citado cadro 11.23 preséntanse os datos máis salientables referentes ós distintos aspectos correspondentes á protección do desemprego só ata finais de 2001, debido que a data de redacción do informe o Ministerio de Traballo e Asuntos Sociais non proporcionou o dato da media anual pormenorizado por niveis e o correspondente a Renda de Inserción. No cadro 11.24 ofrécese os datos do total de beneficiarios da prestación de desemprego ata 2002, incluíndo no caso do total español o subsidio dos traballadores eventuais agrarios .A tendencia incrementista do número de perceptores que se experimenta de 1990 a 1993 (ver informes de anos anteriores), cun aumento achegado ó 40%, québrase en 1995, cun descenso de 10.825 perceptores, e continúa en 1996, 1997, 1998 e 1999 dun xeito decrecente con 17.293, 10.612, 7.768 e 4.883 beneficiarios menos anualmente, respecti-

vamente. Esta tendencia volve a trocarse no ano 2000 e continúa en 2001 e 2002 no que como se pode apreciar aumenta o número total dos perceptores de prestacións económicas de desempleo establecéndose en media anual en 73.200.

■ Cadro 11.23

**Beneficiarios de prestacións por desempleo por nivel de prestación Galicia/España.
1993/ 1997-2001**

	Total Beneficiarios prest. econ.	Nivel contributivo		Nivel asistencial Subsidio	Renta de inserción
		Desemp. total	Desemp. parcial		
1993					
A Coruña	44.022	17.950	75	25.997	
Lugo	12.887	4.750	30	8.108	
Ourense	15.978	5.198	3	10.777	
Pontevedra	39.744	16.303	7	23.435	
Galicia	112.631	44.200	116	68.316	
España	1.932.969	834.413	3.434	871.198	
1997					
A Coruña	30.361	14.098	12	16.252	
Lugo	8.505	3.709	0	4.796	
Ourense	10.420	3.812	1	6.607	
Pontevedra	24.615	11.012	9	13.594	
Galicia	73.901	32.630	22	41.249	
España (1)	1.240.821 (1)	530.494	186	517.403	
1998					
A Coruña	26.724	11.983	4	14.737	
Lugo	7.578	3.175	0	4.403	
Ourense	9.483	3.371	0	6.111	
Pontevedra	22.348	10.106	4	12.238	
Galicia	66.133	28.635	8	37.490	
España	1.130.057 (1)	462.180	114	466.168	
1999					
A Coruña	24.899	12.352	0	12.547	
Lugo	6.750	2.908	0	3.841	
Ourense	8.752	3.320	1	5.431	
Pontevedra	20.849	10.297	2	10.550	
Galicia	61.250	28.878	3	32.370	
España	1.051.757 (1)	440.704	94	400.308	
2000					
A Coruña	26.670	14.379	11	12.038	241
Lugo	6.727	3.012	0	3.620	95
Ourense	8.496	3.176	1	5.154	165
Pontevedra	20.713	10.545	0	9.968	201
Galicia	62.606	31.112	12	30.780	702
España	1.042.665 (1)	446.413	265	367.851	3.966
2001					
A Coruña	26.290	13.592	12	12.152	535
Lugo	6.950	3.397	-	3.372	180
Ourense	8.590	3.347	-	4.952	291
Pontevedra	22.264	11.975	5	9.864	421
Galicia	64.090	32.310	17	30.339	1.427
España	1099576	500.963	294	357.072	7.752

Medias anuais

(1) Incluído subsidio traballadores eventuais agrarios (implantado só en Andalucía e Estremadura)

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

No ano 2001 o incremento prodúcese pese á diminución dos perceptores de A Coruña o aumentarse o número de beneficiarios, se ben moi lixeiramente nas outras tres provincias galegas, continuando doutra banda o decrecemento dos beneficiarios do subsidio asistencial, pese a suba na provincia de Ourense. No ano 2002 sobe o número de beneficiarios nas catro provincias galegas, sendo especialmente importante o incremento na da Coruña.

Os 73.200 beneficiarios das prestacións de desemprego (cadro 11.24) supoñen só o 6,12% do total español. Tendo en conta que os niveis de paro rexistrado sitúanse en Galicia en proporcións máis altas cós da media española, significa que efectivamente a cobertura que ofrece a prestación de desemprego, se ben aumenta lixeiramente nos dous últimos anos en canto ó número total de beneficiarios, é claramente inferior á estatal.

**Total beneficiarios de prestación por desemprego.
Galicia-España 1990/1995/ 2000-2002**

■ Cadro 11.24

	Anos				
	1990	1995	2000	2001	2002 (*)
A Coruña	28.725	33.685	26.670	26.290	30.500
Lugo	8.423	9.830	6.727	6.950	7.800
Ourense	10.493	11.428	8.496	8.590	9.500
Pontevedra	22.670	29.570	20.713	22.264	25.300
Galicia	70.311	84.513	62.606	64.090	73.200
España	1.306.854	1.458.780	1.042.665	1.099.576	1.195.400

(*) cifras redondeadas a centos

Elaboración propia

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

Desde o punto de vista da natureza da prestación sempre foron en Galicia máis importante en número as prestacións asistenciais que as contributivas. En troques no ano 2001 e despois de igualarse practicamente o número de ámbalas dúas no ano anterior, os beneficiarios das contributivas superan en 1.971 ás dos asistenciais, pero comparando os datos cos do total español existe unha maior porcentaxe das de carácter asistencial, polo que, á menor cobertura en termos absolutos, e tamén en relación ó paro rexistrado, debemos engadir que a contía das prestacións, cun peso importante das prestacións asistenciais, son máis baixas que a media nacional.

11.5. Pensións de carácter non contributivo e asistencial

A Lei 26/1990, do 20 de decembro, pola que se establecen na Seguridade Social prestacións non contributivas, tratou de realizar unha regulación unitaria das distintas accións dos poderes públicos para integra-las nun nivel non contributivo de pensións en favor daqueles cidadáns que se atopan en situación de necesidade protexible e carezan de recursos económicos propios suficientes para a súa subsistencia.

As pensións non contributivas son prestacións periódicas vitalicias ou de duración indeterminada en función da idade ou a incapacidade e a favor daquelas persoas que non cotizaron nunca ou o tempo suficiente para acadar prestacións de nivel contributivo pola realización de actividades profesionais.

Sen embargo, as pensións non contributivas da Lei 26/1990 veñen, en realidade, a substituír, se ben con distinto alcance e maior contía, ás de vellez e enfermidade do Fondo de Asistencia Social (FAS) -que, aínda así e transcorridos doce anos da implantación das non contributivas, seguen subsistentes para quen as cobraba, se non opta polas novas- e ós subsidios de garantía de ingresos mínimos e o de axuda de terceiras persoas da Lei de Integración Social do Minusválido (LISMI), nas mesmas condicións que as do FAS.

Por outra banda, a Xunta de Galicia, mediante a Lei 9/1991, do 2 de outubro, de Medidas Básicas para a Reinserción Social, estableceu unha prestación, a Renda de Integración Social (RISGA), co obxecto de garantir un mínimo de subsistencia persoal a cidadáns abranguidos entre os 25 (nalgúns casos de 18), e os 65 anos que, polo tanto, completaría a acción protectora de grupos específicos, terceira idade e incapacitados, coas daquelas persoas que, aínda que tendo idade laboral e sen causa legal de incapacidade física ou psíquica, non teñen recursos mínimos para poder afrontar-las necesidades máis urxentes.

Como sinala a propia Lei 9/1991, trátase de establecer unha prestación social destinada a garantir recursos económicos de subsistencia a quen careza deles, así como logra-la súa autonomía e integración normalizada mediante un proxecto personalizado de inserción. O subsidio básico da renda en 2003 é de 268,77 euros, cun complemento familiar de 44,85 euros; 36,12 euros- e 27,30 euros polo primeiro, segundo e terceiro e máis membros adicionais, respectivamente, ata o tope do salario mínimo interprofesional 451,20 euros.

A Xunta de Galicia, ante as críticas de carácter xeneralizado sobre a ineficacia desta prestación de cara á loita contra a pobreza e a exclusión social plasmadas nun informe que o Valedor do Pobo publicou en novembro de 1998, modificou, mediante a Lei 1/1999, do 5 de febreiro, algúns artigos co obxecto de configurala, segundo especifica a exposición de motivos, como unha verdadeira renda familiar; flexibiliza-las requisitos esixidos, e axiliza-lo procedemento.

As pensións do Fondo de Asistencia Social (FAS) son axudas económicas de carácter periódico a favor de anciáns e de enfermos ou inválidos para o traballo. A contía mensual destas pensións foi en 2002 ó igual que no ano anterior de 149,86 euros.

Segundo os datos do cadro 11.25, que contempla o número de pensións do FAS polos dous conceptos de vellez e enfermidade existentes en 1990 e entre 1999-2002, existe xa un descenso moi acusado destas prestacións, como consecuencia da implantación das novas pensións non contributivas (mellor dotadas economicamente), ás que deben accede-los novos peticionarios, e que ademais teñen dereito de opción os beneficiarios das do FAS sempre que reúnan os requisitos.

■ Cadro 11.25

**Pensións do fondo de asistencia social. Por provincias.
Galicia/España. 1990/1999-2002**

	Vellez					Enfermidade					Total				
	1990	1999	2000	2001	2002	1990	1999	2000	2001	2002	1990	1999	2000	2001	2002
A Coruña	7.900	1.008	637	367	268	7.100	1.158	743	399	288	15.000	2.166	1.380	766	556
Lugo	2.300	237	138	90	50	2.100	243	140	83	51	4.400	480	278	173	101
Ourense	2.500	190	126	88	62	2.100	241	154	115	90	4.600	431	280	203	152
Pontevedra	5.100	337	156	96	48	3.600	375	196	119	67	8.700	712	352	215	115
Galicia	17.700	1.772	1.058	641	428	14.900	2.017	1.232	716	496	32.600	3.789	2.290	1.357	924
España (1)	161.200	27.942	21.460	17.045	13.541	166.600	54.211	46.599	40.750	35.892	327.800	82.153	68.059	57.795	49.433

Elaboración propia

Medias anuais en miles de persoas. Ano 1990 redondeados en centos

(1) Sen datos do País Vasco

O R.D. 357/1991, do 15 de marzo, permite ós beneficiarios das pensións asistenciais pasar a percibir unha pensión non contributiva, se reúnen os requisitos esixidos para elo, debendo, nese caso, renunciar á do FAS, dado o carácter incompatible de ambas

Fonte: Ministerio de Traballo e Asuntos Sociais e Xunta de Galicia

En 2002, o número total de pensionistas do FAS é de 924 en Galicia, cun descenso respecto ó ano anterior de máis do trinta e dous por cento representando dito número global de Galicia o 1,87% dos 49.433 que existen no total español, sendo a provincia da Coruña, con 556 pensións, é dicir, o 60,17% do total galego, a que reúne un maior número de beneficiarios.

Continúa tamén en 2002, o proceso de diminución do número de prestacións derivadas da LISMI -cadro 11.26- pola posta en vigor, a partir de 1991, das pensións non contributivas. A acción protectora da Lei comprende:

- Asistencia sanitaria e prestación farmacéutica.
- Rehabilitación médico – funcional e recuperación profesional.
- Medidas de integración social.
- Subsidio de garantía de ingresos mínimos.
- Subsidio por axuda de terceira persoa.
- Subsidio de mobilidade e compensación por gastos de transporte.

A contía do subsidio de garantía de ingresos mínimos foi en 2002 de 149,86 euros, ó mes; o de axuda de terceira persoa, de 58,45 euros e o de mobilidade e compensación por gastos de transporte de 39,16 e 40,21 euros mensuais respectivamente.

Os 4.323 beneficiarios da LISMI en Galicia representan o 5,10% dos 84.752 pensionistas españois, cunha diferenza moi notable do número de beneficiarios na provincia da Coruña e Pontevedra, con respecto a Lugo e Ourense, con tan só 236 e 502 beneficiarios, respectivamente.

As **pensións non contributivas** que como apuntabamos anteriormente establécense para aquelas persoas que non cotizaron nunca ou o tempo suficiente para alcanzar a prestación de nivel contributivo, poden obterse por estar en situación de invalidez-minusvalía igual ou superior ó sesenta e cinco por cento- ou en idade de xubilación –ter cumpridos os sesenta e cinco anos de idade–, ademais doutros requisitos como carecer de rendas ou ingresos suficientes. O importe mensual das prestacións non contributivas estableceuse para 2002 en 258,68 euros, abonándose dúas pagas extraordinarias da mesma contía os meses de xuño e novembro.

■ Cadro 11.26

Beneficiarios das prestacións da LISMI. Por provincias.
Galicia/España. 1991/1999-2002

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Subsidio de garantía ingresos mínimos	1991	7.309	1.956	2.645	8.215	20.125	251.092
	1999	1.749	303	509	1.895	4.456	89.370
	2000	1.372	252	424	1.611	3.659	78.393
	2001	1.122	207	371	1.387	3.087	69.346
	2002	971	175	311	1.183	2.640	60.844
Subsidio axuda de terceira persoa	1991	3.337	798	888	3.074	8.097	91.560
	1999	527	71	66	414	1.078	16.517
	2000	403	56	52	324	835	13.489
	2001	312	46	47	253	658	11.223
	2002	259	40	31	199	529	9.236
Subsidio de mobil. compens. por gastos de transporte	1991	1.818	104	117	852	2.891	38.769
	1999	449	20	17	169	655	8.881
	2000	342	21	12	145	520	7.583
	2001	297	23	13	129	462	6.774
	2002	269	27	10	107	413	5.890
Asistencia sanitaria e prestación farmacéutica	1991	3.664	395	782	3.525	8.366	56.140
	1999	1.710	78	268	1.095	3.151	27.632
	2000	798	76	192	976	2.042	24.587
	2001	577	65	192	916	1.750	23.344
	2002	525	60	192	825	1.602	21.597
Total	1991	11.410	2.463	3.556	11.482	28.911	329.792
	1999	3.606	374	767	2.889	7.636	120.369
	2000	2.322	322	616	2.484	5.744	105.801
	2001	1.855	269	566	2.212	4.902	95.339
	2002	1.654	236	502	1.931	4.323	84.752

Elaboración propia

(1) A Lei 26/1990, do 20 de decembro, pola que se establecen na Seguridade Social prestacións non contributivas, suprime estes subsidios pero seguen cobrándos os que os percibían con anterioridade á entrada en vigor da lei, agás que os interesados pasen a percibir unha pensión non contributiva.

Datos a 1 de decembro

A suma de cada unha das rúbricas dos beneficiarios, segundo a clase de prestación, non coincide necesariamente co total de beneficiarios, xa que un mesmo beneficiario pode recibir máis dunha prestación.

Fonte: Ministerio de Traballo e Asuntos Sociais

No cadro 11.27 observamos que en 2002 produciuse en Galicia un aumento de 693 pensionistas beneficiarios de prestacións non contributivas. A partir de 1996 (ver informes anteriores) o número de beneficiarios de pensións non contributivas de invalidez supera ós de xubilación, aínda que nos últimos anos medraron algo máis os pensionistas de xubilación de tal xeito que en 2002, en que as pensións de invalidez descenden en 195, aquelas, as de xubilación que increméntanse en 878, constitúen as maioritarias. Por provincias o colectivo da provincia da Coruña, con 23.255 pensionistas, representa o 42,92% do total galego. En sentido oposto, e aínda que aumente tamén en 2002, na provincia de Lugo soamente existen 6.088 pensionistas desta modalidade, que constitúen o 11,23% do total de Galicia.

■ Cadro 11.27

**Pensións non contributivas. Por provincias.
Galicia/España. 1999-2002**

	Invalidez				Xubilación				Total			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
A Coruña	11.064	11.281	9.170	9.004	11.048	11.317	13.890	14.250	22.111	22.598	23.060	23.255
Lugo	2.611	2.775	2.383	2.410	2.622	2.842	3.495	3.677	5.232	5.617	5.878	6.088
Ourense	3.897	3.922	3.138	3.132	3.228	3.425	4.344	4.449	7.125	7.347	7.483	7.581
Pontevedra	8.617	8.906	7.259	7.219	7.916	8.154	9.805	10.034	16.532	17.060	17.063	17.254
Galicia	26.188	26.883	21.950	21.765	24.813	25.738	31.533	32.411	51.000	52.622	53.484	54.177
España	234.185	242.416	205.098	207.540	223.434	228.859	276.488	278.256	457.619	471.275	481.586	485.796

Elaboración propia

Medias anuais

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

No cadro 11.28 contéplase o número de pensións e o importe do aboado con cargo ás prestacións non contributivas por comunidades autónomas, (se ben normativamente está establecida unha contía fixa, inclúense neste importe medio atrasos dos que entran por primeira vez en nómina e o complemento do 50% da pensión de invalidez nalgúns casos por axuda de outra persoa). Galicia é, despois de Andalucía e Cataluña, a comunidade con maior número absoluto de pensionistas non contributivos e a de maior número porcentual con respecto ó total de habitantes. Os 54.177 perceptores de pensións non contributivas representan o 11,15% do total nacional, moi por riba de comunidades con moito maior número de habitantes como Madrid ou a Comunidade Valenciana.

■ Cadro 11.28

Pensións non contributivas da Seguridade Social. Por comunidades autónomas. 1999-2002

	Total núm. pensionistas				Importe medio			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Andalucía	104.633	105.912	108.019	109.010	238,54	253,85	260,65	267,21
Aragón	11.637	11.584	11.253	10.879	232,00	240,40	245,93	251,66
Asturias	11.636	11.836	11.915	11.744	237,24	240,39	252,41	267,87
Baleares	7.865	7.828	7.824	7.874	234,12	245,74	251,44	256,48
Canarias	39.269	39.614	39.990	41.303	234,97	245,16	269,32	265,09
Cantabria	6.299	6.473	6.541	6.479	230,79	241,29	251,01	257,12
C. A Mancha	22.428	22.863	23.558	23.689	233,94	248,34	249,46	256,79
C. León	28.312	28.276	28.690	28.553	236,80	244,96	283,69	283,57
Cataluña	57.085	58.194	59.541	60.123	230,62	239,86	251,16	255,91
C. Valenciana	39.823	40.614	43.277	43.703	238,60	263,38	253,89	279,13
Extremadura	15.315	15.919	16.575	17.076	230,24	254,88	272,38	295,58
Galicia (1)	51.723	52.621	53.484	54.177	230,01	244,13	254,54	259,00
Madrid	33.266	33.727	34.373	34.675	223,22	242,49	247,82	253,29
Murcia	14.355	15.090	15.743	15.813	248,79	266,79	266,78	268,13
Navarra	3.484	3.483	3.531	3.582	221,81	233,88	236,84	248,52
País Vasco	10.961	10.801	10.749	10.547	232,69	246,14	250,28	251,62
A Ríoxa	2.389	2.367	2.314	2.280	233,43	237,99	246,41	258,96
Ceuta	1.640	1.608	1.670	1.722	243,99	248,24	268,08	263,70
Melilla	2.400	2.465	2.540	2.569	230,64	245,59	255,79	268,52
España	464.520	471.275	481.586	485.796	234,25	248,59	258,16	265,13

Elaboración propia

Media anual a 31 de decembro

Importe medio en euros

(1) O total de Galicia non coincide co do cadro 11.28 ó se-los cómputos e as fontes distintas

Fonte: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais

En 2002 (cadro 11.29) diminúen en 47 o número de beneficiarios da renda de integración social (RISGA) en Galicia, é a primeira desde a súa implantación en 1991 que decrece o seu número. A diminución experimentábase nas provincias de A Coruña e Pontevedra, incrementándose lixeiramente en Lugo é con máis forza na provincia de Ourense. En canto a súa implantación provincial, hai que destaca-lo elevado número de beneficiarios na provincia da Coruña, mentres que a de Lugo cun crecemento de 24 no 2002 permanece como a de inferior número de beneficiarios.

■ Cadro 11.29

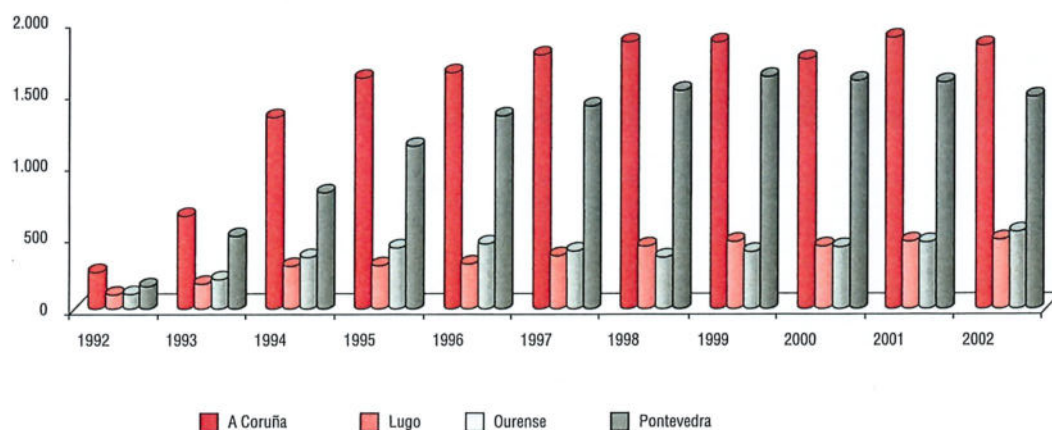
**Beneficiarios da Renda de Integración Social (RISGA).
Por provincias. Galicia. 1992-2002**

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
A Coruña	237	635	1.323	1.600	1.633	1.769	1.858	1.850	1.731	1.887	1.825
Lugo	88	159	283	294	306	364	427	453	426	453	477
Ourense	86	190	349	415	438	387	347	382	421	447	529
Pontevedra	148	492	803	1.128	1.335	1.407	1.508	1.607	1.578	1.570	1.479
Galicia	559	1.476	2.758	3.437	3.712	3.927	4.140	4.292	4.156	4.357	4.310

Elaboración propia

Datos a 31 de decembro

Fonte: Consellería de Sanidade e Servizos Sociais. Dirección Xeral de Servizos Sociais

No cadro 11.30 inclúese o conxunto de prestacións periódicas de carácter asistencial en Galicia: as derivadas da LISMI, as do FAS, as non contributivas da Seguridade Social, e as do RISGA, todas elas sen base contributiva previa.

Como xa dicíamos anteriormente, continúa a diminución, durante 2002, das pensións da LISMI e do FAS, e a partir de 1994 aparecen as pensións non contributivas como as máis importantes numericamente representando, en 2002, o 85% das asistenciais. As prestacións da Renda de Integración Social, en número de 4.310, a decembro de 2002, constitúen un escaso 6,76% do total.

■ Cadro 11.30

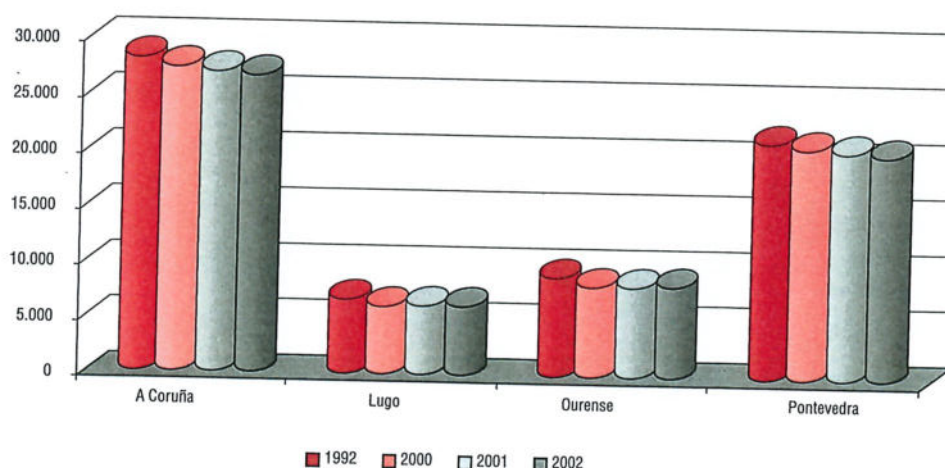
Conxunto das prestacións periódicas de carácter asistencial. Por provincias.
Galicia. 1992/2000-2002⁽¹⁾

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia
LISMI	1992	11.154	2.091	2.825	10.776	26.846
	2000	2.322	322	616	2.484	5.744
	2001	1.855	269	566	2.212	4.902
	2002	1.654	236	502	1.931	4.323
Asistenciais	1992	13.084	3.985	3.785	7.863	28.717
	2000	1.380	278	280	352	2.290
	2001	766	173	203	215	1.357
	2002	556	101	152	115	924
Non contributivas	1992	4.341	1.067	2.755	3.074	11.237
	2000	22.598	5.617	7.347	17.060	52.622
	2001	23.060	5.878	7.483	17.063	53.484
	2002	23.255	6.088	7.581	17.254	54.177
RISGA	1992	237	88	86	148	559
	2000	1.731	426	421	1.578	4.156
	2001	1.887	453	447	1.570	4.357
	2002	1.825	477	529	1.479	4.310
Total	1992	28.816	7.231	9.451	21.861	67.359
	2000	28.031	6.643	8.664	21.474	64.812
	2001	27.568	6.773	8.699	21.060	64.100
	2002	27.290	6.901	8.764	20.779	63.734

Elaboración propia

(1) Datos a decembro de cada ano, excepto asistenciais que son medias anuais

Fonte: Consellería de Sanidade e Servizos Sociais e Ministerio de Traballo e Asuntos Sociais

En 2002 baixa, de novo, o número do conxunto global destas prestacións en Galicia, se ben provincialmente soben moi lixeiramente en Lugo e Ourense con respecto ó ano anterior. Dos 63.734 perceptores destas pensións de base asistencial un 42,81% pertencen á provincia da Coruña; un 32,60% a Pontevedra; un 13,75% a Ourense e un 10,82% a Lugo.